

บทที่ 4

ผลการศึกษา

4.1 วิธีการผลิตแบบพึ่งตนเองของชุมชนปฐมอโคก

การดำรงชีวิตของชาวปฐมอโคก จะยึดหลักคำสอนของสมณะโพธิรักษ์ มาเป็นแนวประพฤติและแนวปฏิบัติในชีวิตประจำวัน คือ การลด ละ ชยัน กล้าจน ทนเสียดสี หนีสะสม นิยมสร้างสรรค์ สวรรค์นิพพาน ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้จากการปฏิบัติอย่างจริงจัง คำสอนของสมณะโพธิรักษ์ได้เน้นให้ชาวอโคกเห็นความสำคัญของงานกสิกรรม เพราะเป็นงานสร้างสรรค์และทำให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ (อโคกที่เห็นและเป็นอยู่, 2547:35) ดังคำกล่าวไว้ว่า

*“การกสิกรรมไร้สารพิษ เป็นอาชีพเป็นงานหลักของมนุษย์ ไม่ใช่
งานฉาบฉวย ไม่ใช่งานชั่วคราว ไม่ใช่งานทำเล่นปลื้ก้อยเท่านั้น แต่เป็น
งานสร้างสรรค์ เป็นงานสร้างชีวิตมนุษย์ ต้องกินต้องใช้ ต้องอาศัยใน
ชีวิต เป็นงานสำคัญของมนุษยชาติ ฉะนั้นงานนี้ขาดไม่ได้ในสังคมโลก
อาตมาจึงได้กำชับเพื่อให้เกิดภูมิปัญญาที่ชัดเจน ที่จะยินดีในงาน
อาชีพนี้ มีจิตที่จะทำจริง ผูกพันรักษางานนี้ให้ถาวรนิรันดร มนุษยชาติ
ควรสนับสนุนและยกย่องเชิดชูด้วย อาตมาจึงพยายามเน้นให้ชาว
อโคกเห็นความสำคัญของงานกสิกรรม โดยเฉพาะคำว่า“ไร้สารพิษ”ก็
เพราะไม่ควรมีพิษมีภัย ควรทำกสิกรรมให้สะอาดบริสุทธิ์ เป็นกสิกรรม
ที่มีคุณค่าประโยชน์ และปราศจากโทษใดๆ ทั้งหมด”*

ดังนั้นชุมชนปฐมอโคกจึงมีการทำกสิกรรมไร้สารพิษมาตั้งแต่เริ่มก่อตั้งชุมชน โดยมีการปลูกพืช ผักต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนเป็นหลัก ในช่วงแรกสภาพของดินยังไม่อุดมสมบูรณ์ จึงมีการปรับปรุงดิน ถมดิน บำรุงดิน จนมีดินที่อุดมสมบูรณ์เหมาะสมกับการเพาะปลูก และมีการขยายพื้นที่เพาะปลูก โดยปัจจุบันพื้นที่ที่ใช้ในการเพาะปลูกภายในชุมชนมีประมาณ 24 ไร่ และพื้นที่ภายนอกชุมชน 200 กว่าไร่ พืชที่ปลูกส่วนใหญ่ได้แก่ข้าวและพืชผักสวนครัว ซึ่งเป็นการปลูกพืชไร้สารพิษ ไม่ใช่สารเคมี ไม่ใช่ยากำจัดวัชพืช มีการใช้ปุ๋ยธรรมชาติ ปุ๋ยหมัก จุลินทรีย์ ที่ผลิตขึ้นเองในชุมชน เพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภค รักษาเนื้อดิน รักษาสิ่งแวดล้อมสิ่งแวดล้อมให้มีความสมดุล การทำกสิกรรมไร้สารพิษของชุมชน แบ่งตามประเภทของพืชที่ปลูกได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ การปลูกข้าว การปลูกพืชผักและสมุนไพร และการเพาะเห็ด

ชุมชนมีการสร้างฐานงานด้านการผลิต การแปรรูป และการค้าและบริการ โดยมีการแบ่งหน้าที่การทำงานกันอย่างชัดเจนตามความถนัดหรือสนใจของแต่ละบุคคล มีหัวหน้าฐานงานดูแลรับผิดชอบ และมีนักเรียนประจำในแต่ละฐานงาน ซึ่งมีฐานงานทั้งหมด 28 ฐานงาน สามารถแบ่งลักษณะงานออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ การกลั่นกรรมไร่สารพิษ การแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร ซึ่งลักษณะงานทั้ง 2 ประเภทมีกระบวนการผลิตที่แตกต่างกันออกไป ดังมีรายละเอียด ดังนี้

4.1.1 กลั่นกรรมไร่สารพิษ

กลั่นกรรมไร่สารพิษประกอบด้วย การปลูกข้าว การปลูกพืชผักและสมุนไพร การเพาะเห็ด

(1) การปลูกข้าว

ชุมชนปฐมมอโคกมีการปลูกข้าวเพื่อบริโภคเอง โดยข้าวที่ปลูก ได้แก่ ข้าวหอมมะลิ และข้าวหอมนิล โดยเมื่อตอนเริ่มทำนาใหม่ๆ (เริ่มทำนาเมื่อปี 2527) มีเนื้อที่ทำนา 4 ไร่ ใกล้กับชุมชน ใช้วิธีการปลูกโดยใช้ไม้จิ้มดินแล้วหยอดเมล็ดข้าวลงในหลุม ทำนาได้ 2 ปี ประสบปัญหาน้ำท่วม มีน้ำเน่าเสียเข้าในนา ทำให้ต้นข้าวเสียหาย จึงต้องหยุดทำนาและซื้อข้าวมารับประทาน จนเมื่อปี 2548 ชุมชนได้เริ่มทำนาปลูกข้าวเองเพื่อรับประทาน ซึ่งที่นาเป็นที่ดินภายนอกชุมชนเรียกว่า “ทุ่งนาแรงรัก” (ทางไปบ้านแพ้ว) ตั้งอยู่ห่างจากชุมชนประมาณ 4 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 45 ไร่ โดยเป็นพื้นที่เช่าปีต่อปีจากเจ้าของที่ดินซึ่งอาศัยอยู่ใกล้ชุมชน ต่อมาในปี 2549 เจ้าของที่ดินได้ขอที่ดินไม่ให้เช่าต่อ ในปี 2550 ทางชุมชนจึงได้จัดซื้อที่ดินเป็นของชุมชน ตั้งอยู่ในอำเภอกำแพง จังหวัดกาญจนบุรีเพื่อใช้ในการทำนา (ปลูกข้าวนาปี) จำนวน 130 ไร่ ชื่อว่า “ทุ่งนาแรงรักแรงฝัน” และสมาชิกในชุมชนมีการปลูกพืชผักต่างๆไว้รอบๆที่นา เช่น แค ขี้เหล็ก มะละกอ กัลฉ่าย น้ำเต้า ฟักทอง พริก มะเขือ เป็นต้น และซื้อที่ดินเพื่อทำสวน จำนวน 100 กว่าไร่ ซึ่งตั้งอยู่ห่างจากทุ่งนาแรงรักแรงฝัน 3 กิโลเมตร มีชื่อว่า “เนินพอกิน” เพื่อเป็นฐานเรียนบูรณาการของนักเรียนสัมผัสศึกษาปฐมมอโคก ทางชุมชนได้ปลูกพืชผักไปบ้างแล้ว เช่น มะเขือเทศ หน่อไม้ฝรั่งต้นหอม กระเทียม พริก อ้อย และทำเป็นลานสำหรับตากข้าว เป็นยุ้งฉางไว้เก็บข้าว และมีเก็บพันธุ์ข้าวไว้สำหรับปลูกในปีต่อไป และพื้นที่บางส่วนมีการปลูกดอกทานตะวัน เพื่อจะนำน้ำมันดอกทานตะวันมาสกัดเป็นไบโอดีเซล (เริ่มปลูกเมื่อ ต้นปี 2551)

ชุมชนปฐมมอโคก มีการปลูกข้าวปีละ 2 ครั้ง ได้แก่ ข้าวนาปี(ข้าวนาดำ) และข้าวนาปรัง (ข้าวนาหว่าน) ทั้งนี้เนื่องจากการปลูกข้าวเพียงครั้งเดียวจะไม่เพียงพอต่อการบริโภคในชุมชน

ข้าวนาปี

ชนิดของข้าวที่ปลูกคือข้าวหอมมะลิและข้าวหอมนิล ซึ่งเป็นข้าวพันธุ์พื้นบ้าน ฤดูกาลปลูกข้าวนาปี คือในช่วงเดือนสิงหาคม - เดือนธันวาคม ซึ่งมีกระบวนการผลิตดังนี้

ขั้นตอนการปลูก โดยแบ่งออกเป็น

วิธีการ การปลูกข้าวของชุมชน ในการเตรียมดินจะไม่เผาซังข้าว เนื่องจากธาตุอาหารที่อยู่ในเศษพืชทุกชนิดจะถูกทำลายไปและทำให้ดินกระด้าง รวมทั้งจุลินทรีย์ในดินและสัตว์ต่างๆที่อาศัยอยู่ในดินถูกทำลายไปทำให้ดินขาดความสมบูรณ์ ขั้นตอนการปลูกเริ่มจากการเตรียมดินโดยกระจายฟางให้ทั่วนา แล่ตอซังและฟางข้าว ใส่น้ำหมักชีวภาพไร่ละประมาณ 5 ลิตร/ภาคน้ำตาล 5 กิโลกรัม โดยปล่อยไปตามร่องน้ำบ้าง เดินสาตรอบๆนาบ้าง ถ้าฟางเยอะก็ใช้ขลุบย่ำให้ฟางจม จากนั้นก็ใช้ขลุบทำเทือก โดยใช้รถไถนาที่จ้างมา เมื่อปรับนาให้เรียบแล้วก็หว่านข้าวได้เลย ซึ่งการทำวิธีนี้ทำให้ได้อินทรีย์วัตถุที่ดี ทำให้ดินนุ่ม ชุ่มชื้น ฟางที่เน่าเปื่อยจะเป็นอาหารของหอยเชอรี่ เวลาข้าวงอกขึ้นมา หอยจะไม่ค่อยมากัดกินต้นข้าวอ่อน โดยชุมชนมีการใช้น้ำในการเพาะปลูกจากเขื่อนแม่กลองซึ่งมีน้ำปริมาณเพียงพอต่อการทำนา

สำหรับการเตรียมข้าวปลูก ชุมชนใช้พันธุ์ข้าวปลูกที่ซื้อมาจากจังหวัดสุพรรณบุรีและจากญาติธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใช้ข้าวปลูกไร่ละถึงครึ่ง (15 กิโลกรัม) นำข้าวเปลือกมาแช่น้ำ 1 คืน แล้วดักข้าวใส่กระสอบบ่มต่ออีก 2 คืน ให้ข้าวงอกราก จึงนำไปหว่าน เมื่อเราปล่อยน้ำออกจากที่นาที่ทำเทือกไว้ วันรุ่งขึ้นจึงหว่านข้าวปลูก จะทำให้หอยเชอรี่ฝังตัวในโคลน ไม่คลานขึ้นมากัดกินข้าว ทำให้ไม่ต้องใช้ยากำจัดหอยเชอรี่ ปล่อยข้าวให้โตอายุประมาณ 25 วัน จึงปล่อยน้ำเข้านา แม้ว่าจะมีดินแตกกระแหว่งอยู่บ้าง แต่ความชุ่มชื้นจากฟางข้าวที่อยู่ในดิน จะทำให้ข้าวยังเขียวอยู่

สำหรับการใส่ปุ๋ยจะใช้น้ำหมักชีวภาพใส่ในนาเมื่อข้าวอายุประมาณ 25 วัน (ต้นข้าวสูงประมาณ 10 เซนติเมตร) พร้อมกับปล่อยน้ำเข้านา ซึ่งใช้น้ำจากชลประทาน พร้อมกับหยดน้ำหมักชีวภาพตามร่องน้ำที่ไหลเข้านาไร่ละ 5 ลิตร และฉีดพ่นน้ำหมักชีวภาพผสมกากน้ำตาล พอข้าวอายุได้ 1 เดือน จึงหว่านปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ ไร่ละ 40- 50 กิโลกรัม เมื่อข้าวอายุได้ 2 เดือนก็ฉีดพ่นน้ำหมักชีวภาพในอัตราเดิม และมีการถอนต้นกล้าเพื่อนำไปปักดำในนาที่ทำเทือกไว้แล้ว เพื่อเพิ่มผลผลิตของข้าว หลังจากข้าวเริ่มตั้งท้อง (ประมาณ 2 เดือนครึ่ง) ก็หว่านปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพอีกครั้ง และฉีดพ่นน้ำหมักชีวภาพที่ผลิตจากผลไม้ที่มีรสหวาน จะมีฮอร์โมนเร่งการเจริญเติบโตและการตั้งท้องของข้าว

ทุนและแรงงาน ในการปลูกข้าวนาปี จะนำเงินกองกลางมาซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวบางส่วน และส่วนใหญ่แล้วจะได้พันธุ์ข้าวมาจากญาติธรรมในจังหวัดต่างๆบริจาคมาให้ เช่น จังหวัดอำนาจ

เจริญ ชัยภูมิ ลพบุรี เป็นต้น และจ้างแรงงานจากข้างนอกจำนวน 2 คน ในการไถนา สำหรับแรงงานที่ใช้ในการปลูกข้าว จะใช้แรงงานจากสมาชิกในชุมชนในการเตรียมดินบางส่วน เช่นการย่ำให้ฟางจม การทำเทือก ส่วนการเตรียมข้าวปลูก การหว่านเมล็ด การถอนต้นกล้า การดำนา การใส่ปุ๋ย ใช้แรงงานของชุมชนทั้งหมด

เทคโนโลยี มีการจ้างรถไถนาขนาดกลางมาใช้ในการเตรียมดิน และใช้ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชน เช่นการทำปุ๋ยชีวภาพ และนำหมักจุลินทรีย์ที่ชุมชนผลิตขึ้นเอง มาใช้บำรุงต้นข้าว

ขั้นตอนการเก็บเกี่ยวผลผลิต โดยแบ่งออกเป็น

วิธีการ การทำนาปีของชุมชนจะใช้เวลาประมาณ 5 เดือน นับตั้งแต่เริ่มปลูกจนถึงการเก็บเกี่ยว เก็บเกี่ยวโดยใช้รถเกี่ยวข้าว ซึ่งรถเกี่ยวข้าวก็จะนวดข้าวไปพร้อมกับการเกี่ยวข้าว ทำให้ประหยัดเวลาได้มาก โดยใช้เวลาประมาณ 2 วันก็เก็บเกี่ยวเสร็จ แล้วก็ให้นำข้าวเปลือกใส่กระสอบเพื่อนำไปตากในชุมชน ให้ข้าวหมดความชื้นและไม่แห้งจนเกินไปเพราะเมล็ดข้าวจะหักได้ แล้วนำไปเก็บไว้ที่ศาลาเขี่ยดี ซึ่งมีพื้นที่สำหรับเก็บข้าวเปลือก เมื่อต้องการจะนำข้าวมาใช้ในชุมชนจึงไปเบิกจากกองกลางแล้วนำข้าวมาสี ซึ่งชุมชนมีโรงสีข้าวขนาดเล็กอยู่ที่โรงปุ๋ยสำหรับสีข้าวกลิ้งรองรับประทาน

ทุนและแรงงาน ในการเก็บเกี่ยวมีการใช้เงินส่วนกลางมาจ้างรถเกี่ยวข้าวและนวดข้าว และใช้แรงงานจากสมาชิกในชุมชนช่วยกันตัดข้าว และมีเด็กนักเรียนในชุมชนปฐมมโศกและเด็กนักเรียนจากชุมชนสันตติโคกมาช่วยกันเก็บเกี่ยว เพื่อเป็นการเรียนรู้ในการทำนา เนื่องจากชุมชนสันตติโคกไม่มีการทำนา และมีญาติธรรมซึ่งมีลูกหลานเรียนอยู่ที่ชุมชนปฐมมโศกก็มาช่วยกันเก็บเกี่ยวด้วย

เทคโนโลยี มีการใช้เทคโนโลยีที่ไม่ซับซ้อน ได้แก่เคียวเกี่ยวข้าว และเทคโนโลยีที่ทันสมัย ได้แก่ รถเกี่ยวข้าว เนื่องจากมีแรงงานจำนวนน้อยและเพื่อให้ทันกับการเก็บเกี่ยว

ผลผลิต ได้ผลผลิตน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนพื้นที่ โดยเป็นการผลิตที่คำนึงถึงความสมดุลของธรรมชาติแวดล้อม ดังที่สิกขมาตุพูนเพียรได้กล่าวไว้ว่า

“... ปีที่แล้ว(ปี 2550) ทำนาปี ปลูกข้าวหอมปทุม ได้ 24 ตัน
ในที่นาร้อยกว่าไร่ ยังไม่พอกินในชุมชน ต้องทำข้าวนาปรังด้วยถึงจะพอกิน คนในชุมชนมี 300 กว่าชีวิต ใช้ข้าวประมาณ 30 ตันถึงจะพอ แต่เพราะที่ดินที่ซื้อมาเป็นที่ดินที่ใช้สารเคมี เรามาปรับเปลี่ยนใช้ปุ๋ยชีวภาพ คงต้องใช้เวลาปรับปรุงดินสัก 4 - 5 ปี ดินถึงจะดีขึ้น อีกอย่างทำนาปีแรกก็เจอวัชพืชเยอะ ถูกน้ำท่วมบ้าง ข้าวที่ได้จึงน้อยอยู่ ”

(สิกขมาตุพูนเพียร ชาวหินฟ้า.12 มีนาคม 2551.สัมภาษณ์)

การปฏิบัติเช่นนี้เป็นการฝึกฝนให้ชาวชุมชน รู้จักการให้และการแบ่งปันผู้อื่นตามหลักธรรม "บุญนิยม" ซึ่งเป็นอุดมการณ์ที่สำคัญของชาวปทุมมอโคก

ข้าวนาปรัง

ชนิดของข้าวที่ปลูกคือ ข้าวหอมปทุม ข้าวชัยนาท ข้าวสุพรรณ1 ซึ่งเป็นข้าวพันธุ์เบา มีอายุสั้น เป็นพันธุ์ข้าวที่นิยมปลูกขายกัน ไม่นิยมปลูกรับประทานเอง เนื่องจากเมล็ดข้าวมีความแข็ง ฤดูกาลปลูกข้าวนาปรัง คือในช่วงเดือนมีนาคม-เดือนกรกฎาคม

ขั้นตอนการปลูก โดยแบ่งออกเป็น

วิธีการ วิธีการเตรียมดิน การใส่ปุ๋ย เหมือนกับการปลูกข้าวนาปีโดยการปลูกข้าวนาปรังมีการใช้น้ำน้อยกว่าข้าวนาปี และเป็นข้าวนาหว่านที่ไม่ต้องมีการถอนต้นกล้าเพื่อนำไปปักดำอีกครั้ง

ทุนและแรงงาน ในการปลูกข้าวนาปรัง จะนำเงินกองกลางมาซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวจากจังหวัดสุพรรณบุรี สำหรับแรงงานที่ใช้ในการปลูกข้าวจะใช้แรงงานจากสมาชิกในชุมชนในการเตรียมดินบางส่วน การหว่านเมล็ด การใส่ปุ๋ย และมีการจ้างแรงงานจากข้างนอกจำนวน 2 คน ในการไถนา

เทคโนโลยี มีการนำรถไถนาขนาดกลางมาใช้ในการเตรียมดิน และใช้ปุ๋ยชีวภาพ และน้ำหมักจุลินทรีย์ที่ชุมชนผลิตขึ้นเอง มาใช้บำรุงดินข้าว

ขั้นตอนการเก็บเกี่ยวผลผลิต โดยแบ่งออกเป็น

วิธีการ การทำนาปรังของชุมชนจะใช้เวลาประมาณ 5 เดือน เช่นเดียวกับข้าวนาปี และวิธีการเก็บเกี่ยวก็เหมือนกับข้าวนาปี

ทุนและแรงงาน ในการเก็บเกี่ยวมีการใช้เงินส่วนกลางมาจ้างรถเกี่ยวข้าวและนวดข้าว และใช้แรงงานจากสมาชิกในชุมชนช่วยกันตัดข้าว และมีเด็กนักเรียนในชุมชนปทุมมอโคกและเด็กนักเรียนจากชุมชนสันติอโศกมาช่วยกันเก็บเกี่ยว เพื่อเป็นฐานงานการเรียนรู้ในการทำนา และมีญาติธรรมมาช่วยกันเก็บเกี่ยวด้วย เช่นเดียวกับข้าวนาปี

เทคโนโลยี มีการใช้เทคโนโลยีที่ไม่ซับซ้อน ได้แก่เคียวเกี่ยวข้าว และเทคโนโลยีที่ทันสมัย ได้แก่รถเกี่ยวข้าว เนื่องจากมีแรงงานจำนวนน้อยและเพื่อให้ทันกับการเก็บเกี่ยว เช่นเดียวกับข้าวนาปี

ผลผลิต ปริมาณข้าวที่ได้ ประมาณใกล้เคียงกับข้าวนาปี ประมาณ 22 ตัน โดยมีปริมาณข้าวน้อยกว่าเล็กน้อย เนื่องจากข้าวนาปรังเป็นข้าวนาหว่าน มีวัชพืชมาก ต้นข้าวแยงอาหารกันมากกว่า ผลผลิตที่ได้นำมาใช้เพื่อบริโภคภายในชุมชนและบางส่วนก็แบ่งปันให้ชุมชนสันติอโศก ข้าวนาปรังไม่สามารถเก็บข้าวไว้สำหรับเป็นพันธุ์ข้าวปลูกได้ เนื่องจากข้าวที่ปลูกไม่ใช่ข้าวพันธุ์พื้นบ้าน เป็นข้าวที่มีการตัดต่อพันธุกรรม ซึ่งไม่ทนทานต่อโรค บางชนิดสามารถทำเป็นพันธุ์ข้าวปลูกได้เพียง 3 รุ่นเท่านั้น

(2) การปลูกพืชผักและพืชสมุนไพร

พืชผักที่ปลูกในชุมชน เช่น ผักบุ้ง ผักหวาน ค่ะน้า ผักกาดขาว กระเพรา ต้นหอม ผักชี มะเขือ ถั่วฝักยาว มะเขือ มะละกอ เป็นต้น มีเนื้อที่ในการปลูก 18 ไร่ ส่วนพืชสมุนไพรที่ปลูกในชุมชน เช่น ว่านหางจระเข้ ฟ้าทลายโจร ขมิ้นชัน ดีปลี ชี้เหล็ก ข่อย ชิง เเดยหอม สมอพิเภก เป็นต้น มีเนื้อที่ในการเพาะปลูก 6 ไร่ ซึ่งสมุนไพรที่ปลูกก็มีจำนวนไม่มาก ส่วนใหญ่ชุมชนจะซื้อพืชสมุนไพรจากญาติธรรมมาแปรรูป โดยซื้อมาจากจังหวัดกาญจนบุรี

การปลูกพืชของชุมชนแต่ละพื้นที่จะปลูกไม่ซ้ำกัน ซึ่งเด็กนักเรียนที่เป็นผู้ดูแลจะกำหนดพืชที่จะปลูกเองและเป็นผู้ลงมือปลูกเอง เด็กนักเรียนต้องเรียนรู้เครื่องมือ อุปกรณ์ในการปลูก ตั้งแต่เรื่องการจับ การใช้ การดูแลรักษา ตลอดจนขั้นตอนการเตรียมดิน จนถึงการเก็บเกี่ยวผลผลิต โดยเด็กนักเรียนที่เรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ทุกคนจำเป็นต้องเรียนรู้ในฐานงานเกษตรกรรม มีการเรียนการสอน ฝึกให้ปฏิบัติ จนเมื่อผ่านไปได้ 1 เทอม ก็จะฝึกให้เด็กรู้จักคิดเองลงมือปฏิบัติเอง โดยมีครูเป็นผู้ให้คำแนะนำปรึกษา เมื่อเรียนภาคปฏิบัติจบก็จะมีการเขียนรายงานเกี่ยวกับความรู้ที่ได้ทั้งหมด โดยมีกระบวนการผลิตดังนี้

วิธีการ สำหรับวิธีการเตรียมดินสำหรับปลูกพืชผักของชุมชน จะเริ่มตั้งแต่เก็บวัชพืชออกจากดิน ขุดดินโดยใช้จอบ เสียม แล้วใช้ขี้เถ้าย่อย แกลบดำ มาคลุกเคล้ากับดิน เมื่อเตรียมดินได้ 3 วัน จึงเริ่มปลูกพืชผักได้ หรือใช้ปุ๋ยคอกหมัก ได้แก่มูลสัตว์ชนิดต่างๆ เช่นขี้วัว ขี้ค่างควา เป็นต้น ผสมลงในดินเพื่อช่วยปรับโครงสร้างของดินให้เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของพืช ทำให้ดินมีการระบายน้ำและอากาศดีขึ้น ช่วยเพิ่มความคงทนให้เมื่อดิน และเป็นแหล่งธาตุอาหารของจุลินทรีย์ที่เป็นประโยชน์ในดิน แล้วให้น้ำจุลินทรีย์รดพืชผัก อาทิตย์ละ 2-3 ครั้ง ใส่ปุ๋ยชีวภาพเมื่อพืชผักโตเล็กน้อย และใส่อีกครั้งเมื่อโตเต็มที่ ยกเว้นคะน้า ที่ต้องใส่ปุ๋ยชีวภาพ 3 รอบ และจะต้องคอยดูแลไม่ให้วัชพืชขึ้น และคอยพรวนดินเป็นระยะ เมื่อมีวัชพืชขึ้นมากก็ใช้วิธีการถอน หรือถางทิ้ง โดยจะนำหญ้าที่ถอนหรือเศษใบไม้ในชุมชนมาทำเป็นปุ๋ยคลุมลงบนดิน จะไม่มีการนำสารเคมีมาใช้กำจัด

วิชาชีพ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการปลูกพืชผักที่รักษาความสมดุลของธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ดังที่คุณศีลเกื้อ ได้กล่าวว่า

“...หญ้าก็เกิดมาจากดิน เรานำหญ้ามาคลุมดิน ช่วยให้
ดินชุ่มชื้น ต่อไปหญ้าก็จะกลายเป็นดินต่อไป... เป็นการช่วยดิน
ช่วยให้ธรรมชาติคืนสู่สภาพปกติ ”

(ศีลเกื้อ ชาวหินฟ้า.18 กรกฎาคม 2549.สัมภาษณ์)

ชุมชนมีการพึ่งตนเองในด้านปัจจัยการผลิตทางการเกษตรและมองว่า การใช้ปุ๋ยเคมีเป็น
การทำลายธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ดังที่ คุณแรงใจกล่าวว่า

“ การปลูกพืชผักก็ไม่ใช้สารเคมี เป็นการช่วยรักษาธรรมชาติ
ให้ธรรมชาติคงอยู่กับคนในชุมชน ไม่ใช้สารเคมีเราก็อยู่ได้ ต้นไม้ก็
งอกงามดี อยู่ที่ว่าเราลงมือทำหรือยัง”

(แรงใจ ชาวหินฟ้า.16 มีนาคม 2550. สัมภาษณ์)

ทุน ใช้เงินกองกลางในการซื้อเมล็ดพันธุ์พืชที่ใช้ปลูก ประเภทผักใบจะซื้อจากท้อง
ตลาด ยกเว้นพืชที่มีเมล็ดบางชนิดที่ชุมชนสามารถเก็บไว้เป็นเมล็ดพันธุ์ได้ เช่น บวบ ฟักเขียว
ฟักทอง กระเจี๊ยบ แดงกวา ถั่วฝักยาว

แรงงาน ในการปลูกพืชผักและพืชสมุนไพร ใช้แรงงานของชุมชนทั้งหมด และยังมีเด็ก
นักเรียนที่เรียนในฐานงานดังกล่าวด้วย ตั้งแต่กระบวนการเตรียมดิน ฟื้นฟูดิน การปลูกพืชผัก การ
ดูแลรักษา รดน้ำพรวนดิน การเก็บผลผลิตรวมทั้งการจำหน่าย ซึ่งเป็นการเรียนรู้ของเด็กนักเรียน
โดยการลงมือปฏิบัติ

เทคโนโลยี ใช้อุปกรณ์ที่หาได้ง่ายและราคาไม่แพงได้แก่ จอบ เสียม พลั่ว ในการ
เตรียมดิน และใช้สปริงเคิลในการรดน้ำต้นไม้ และมีการใช้ปุ๋ยชีวภาพและน้ำหมักชีวภาพที่ชุมชน
ผลิตขึ้นเองในการบำรุงดินและพืช

ผลผลิต พืชผักที่ปลูกได้ทั้งหมดส่วนมากนำมาประกอบอาหารสำหรับบริโภคใน
ชุมชน มีบางส่วนได้นำออกวางจำหน่ายหรือแปรรูป ส่วนพืชสมุนไพรก็นำไปแปรรูปโดยมีพืช
สมุนไพรของชุมชนเองประมาณ 10% ที่นำไปแปรรูป แต่บางอย่างเป็นผักและผลไม้ชุมชนก็ได้รับความ
ช่วยเหลือแบ่งปันจากเครือข่ายอื่น ๆ โดยจัดส่งมาให้ เช่น ฟักทอง มันเทศ มะม่วง
กล้วย เป็นต้น และทางชุมชนไม่สนับสนุนให้มีการปลูกผลไม้ยืนต้น เนื่องจากเมื่อผลไม้ให้ผลผลิต
ก็จะเกิดกิเลส อยากรับประทาน ในการปลูกพืชผักนั้นจะปลูกตามฤดูกาลที่เหมาะสมกับเนื้อดิน

และใช้บริโภคประจำ โดยไม่ต้องซื้อจากข้างนอกและยังเป็นผักที่ไร้สารพิษ ถือคติที่ว่า “ปลูกตามที กิน กินตามทีปลูก” และจะมีตลาดพืชผักไร้สารพิษทุกวันอาทิตย์โดยสมาชิกในชุมชนได้นำพืชผัก ที่ปลูกในชุมชน เช่น คะน้า มะเขือเทศ ตำลึง กระเพรา โหระพา พริก มาวางขายไว้ที่ร้านค้าของ ชุมชนขายในราคาถูก ซึ่งจะมีสมาชิกจากภายนอกที่อยู่ใกล้ชุมชนมาซื้อหาจำนวนมาก การปลูก พืชผักที่ไร้สารพิษของชุมชนนั้น มีความเชื่อมโยงกับหลักธรรมมะ ที่ชาวชุมชนยึดถือปฏิบัติ ดังที่ คุณปลูกขวัญได้กล่าวว่า

“ผักที่นี้พอเหลือจากกิน เราก็นำมาวางขาย เรามีตลาดขายผัก ทุกวันอาทิตย์ พอตอนเช้าๆ ก็เอาพืชผักออกมาตั้งขาย แป๊บเดียวก็ขายหมด คนแถวๆ ชุมชนที่เขาเห็นว่าเรามีขายผัก ไร้สารพิษเขาก็มาซื้อกัน และราคาที่เขาซื้อก็ถูกด้วย บางทีก็ขับรถมาซื้อจากในตัวเมืองนครปฐม ”

(ปลูกขวัญ รักพงษ์โชค.15 มกราคม 2550 .สัมภาษณ์)

(3) การเพาะเห็ด

การเพาะเห็ดของชุมชน เป็นการเพาะเห็ดเพื่อบริโภคในชุมชนและแปรรูปจำหน่าย มีเนื้อ ที่ในการเพาะปลูกเห็ดประมาณ 1 ไร่ โดยเห็ดที่เพาะคือเห็ดนางฟ้า เห็ดนางรม เห็ดหูหนูดำ เห็ด ฟาง มีการผลิตเริ่มตั้งแต่การทำก้อนเห็ดขึ้นเอง วัตถุประสงค์ในการผลิตประกอบไปด้วย ซึ่เลื่อย รำ ละเอียด ปูนขาว กากน้ำตาล ดีเกลือ โดยจะซื้อซึ่เลื่อยมาจากภาคใต้ เห็ดเห็ดจะซื้อมาจากนอก ชุมชน โดยเมื่อได้หัวเห็ดแล้วจะเขี่ยเชื้อที่แข็งแรงดีลงในก้อนเห็ดที่เตรียมไว้และจะถูกนำไปเก็บไว้ในโรงเพาะเห็ดที่มีความชื้นมีการควบคุมอุณหภูมิ มีการปลูกไม้เลื้อยรอบโรงเพาะเห็ดเพื่อลด อุณหภูมิภายในโรงเพาะเห็ด ซึ่งมีสมาชิกในชุมชนดูแลรับผิดชอบ 1 คน และมีเด็กนักเรียนที่เรียน ในระดับมัธยมศึกษาและเลือกเรียนในฐานะเรียนการเพาะเห็ดเป็นผู้เพาะเลี้ยงดูแล ซึ่งเป็นการฝึกให้ เด็กนักเรียนมีการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติเอง ตั้งแต่การเตรียมหัวเชื้อ การเพาะเชื้อ การดูแลจน สามารถเก็บไปบริโภคได้ ซึ่งการเพาะเห็ดจะต้องดูแลเป็นอย่างดีโดยเฉพาะเห็ดหูหนูดำจะต้องดูแล ละเอียดมากกว่าเห็ดชนิดอื่นๆ เมื่อดอกเห็ดโตเต็มที่จึงนำมาประกอบอาหารรับประทาน และแปรรู ปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่นน้ำพริกเห็ด เห็ดหยอง เป็นต้น

4.1.2 การแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร

การแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตรของชุมชน ได้เริ่มมาพร้อมๆกับการเพาะปลูกทางการเกษตร ซึ่งในช่วงแรกยังไม่หลากหลาย เป็นการแปรรูปเพื่อบริโภคภายในชุมชนเท่านั้น จนเมื่อสมาชิกในชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปเข้ามาในชุมชนเพิ่มขึ้น จึงมีการผลิตที่หลากหลาย การแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตรของชุมชนแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1)อาหารและเครื่องดื่ม 2)ยาสมุนไพร และ3)ปุ๋ยชีวภาพ ดังนี้

(1) การแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร

ชุมชนปฐมอโคกมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร ได้แก่ ผลิตภัณฑ์จากถั่วเหลือง เช่น เต้าหู้แข็ง เต้าหู้อ่อน ฟองเต้าหู้ การแปรรูปถั่วเหลืองในรูปของการหมัก เช่น เต้าเจี้ยว ซีอิ๊ว กะปิเจ ปลา ร้าเจ ซึ่งวัตถุดิบที่นำมาผลิตส่วนหนึ่ง ได้มาจากการนำกากถั่วเหลืองที่เหลือจากการผลิตเต้าหู้และน้ำเต้าหู้ การผลิตแปรรูปอาหารจากถั่วเขียวและเห็ด เช่น ถั่วเขียวข้าวกลิ้ง ถั่วทองทอด โปรตีนทอดกรอบ น้ำพริกเห็ดหอม เห็ดสวรรค์ วิทเจอร์ม (จมูกข้าวสาลี) ลูกเต๋อยผง ร้าข้าวกลิ้ง งาปนงาตัดดำ งาตัดขาว เนื่องจากชุมชนมีการรับประทานอาหารมังสวิรัต จึงมีการนำพืชที่มีโปรตีน เช่น ถั่วเหลืองมาแปรรูปเป็นเต้าหู้ เพื่อนำมาปรุงเป็นอาหาร เพื่อให้สมาชิกในชุมชนรับประทานอาหารได้ครบ5หมู่ และสามารถเก็บไว้รับประทานได้นาน ส่วนหนึ่งก็นำไปจำหน่าย วัตถุดิบสั่งซื้อจากญาติธรรมหรือบุคคลที่รู้จัก ซึ่งมีการปลูกพืชวัตถุดิบโดยวิถีธรรมชาติ ไม่ใช้สารเคมี (ทางชุมชนจะมีการไปดูวิธีการปลูกของแหล่งที่จะสั่งซื้อวัตถุดิบ) โดยมีการผลิตแปรรูปตามการสั่งซื้อ และเพื่อวางจำหน่ายตามร้านค้าของชุมชน นอกจากนั้นยังส่งมาให้ชุมชนสันตติโคก ซึ่งไม่ได้มีการผลิตทุกวัน แต่จะมีการผลิตทุกวันศุกร์เพราะจะมีการสั่งซื้อเข้ามา และมีการผลิตในวันอื่นๆที่ผลิต ภัณฑิในร้านค้าของชุมชนเล็กน้อย โดยแรงงานที่ผลิตเป็นสมาชิกในชุมชน และเด็กนักเรียนที่เรียนในฐานงานดังกล่าว

(2) การแปรรูปผลิตภัณฑ์เครื่องดื่ม

การแปรรูปผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มของชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการรับประทานอาหารได้ครบ5หมู่ และนำพืชผักมาแปรรูปเพื่อสามารถเก็บไว้รับประทานได้นาน ชุมชนมีการแปรรูปจากพืชผักและผลไม้ เช่น น้ำเต้าหู้ น้ำงาดำ นมธัญพืช น้ำเสาวรส น้ำมะม่วง น้ำแครอท น้ำใบบัวบก สำหรับผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มส่วนหนึ่ง (น้ำเต้าหู้ น้ำงาดำ) ไว้สำหรับบริโภคในชุมชน แต่ส่วนมากเป็นการ

แปรรูปสำหรับวางจำหน่ายที่ร้านค้าของชุมชน วัตถุประสงค์สั่งซื้อจากญาติธรรมหรือบุคคลที่รู้จัก มีการผลิตทุกวัน โดยแรงงานที่ผลิตเป็นสมาชิกในชุมชน และเด็กนักเรียนที่เรียนในฐานงานดังกล่าว

(3) การแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพร

การแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรของชุมชน ในช่วงแรกที่มีการก่อตั้งชุมชน มีการแปรรูปสมุนไพรเพื่อการบริโภคในชุมชนเท่านั้น การผลิตสมุนไพรจึงมีไม่หลากหลายและทุกขั้นตอนก็ใช้แรงงานคนในการผลิต ต่อมาในปี 2539 เมื่อมีการผลิตมากขึ้น จึงมีการสร้างศูนย์เจาะวิจัยเป็นห้องเล็กๆ ต่อมาในปี 2543 เมื่อมีการแปรรูปสมุนไพรที่หลากหลายขึ้น จึงได้ก่อสร้างศูนย์เจาะวิจัยขยายเป็นตึกขนาดใหญ่ ด้วยเงินจากกองกลางของชุมชน จำนวน 25 ล้านบาท มีอาคารสำหรับอบสมุนไพรขนาดใหญ่และมีศูนย์วิจัยและพัฒนาการแปรรูปสมุนไพร ซึ่งทำหน้าที่ในการศึกษาวิจัยพืชสมุนไพรและผลิตสมุนไพรที่หลากหลาย มีการผลิตที่ได้มาตรฐานและมีการส่งตรวจหาวัตถุปนเปื้อน โดยอยู่ในการดูแลของ ทันตแพทย์หญิงฟากฟ้าหนึ่ง อโศกตระกูล* ซึ่งเป็นสมาชิกของชุมชน ต่อมาก็มีผู้ที่มาสานงานต่อจากทันตแพทย์หญิงฟากฟ้าหนึ่ง คือคุณฝนไทย ชาวหินฟ้า ซึ่งเคยทำงานด้วยกันกับทันตแพทย์หญิงฟากฟ้าหนึ่ง การแปรรูปสมุนไพรของชุมชน เช่น ยาขงและแคปซูลฟ้าทะลายโจร ยาขงและแคปซูลหญ้าหนวดแมว ยาขงว่านกระชายดำ แคปซูลขมิ้นชัน สบู่ยาสมุนไพร ยาสีฟัน น้ำยาบ้วนปาก ยาขงจัดกลิ่นตัว ลูกประคบสมุนไพร เป็นต้น ส่วนใหญ่ใช้วัตถุดิบจากภายนอกชุมชน และมีการสั่งซื้อจากสมาชิกเครือข่ายกสิกรรมไร้สารพิษและญาติธรรม โดยมีแรงงานจากสมาชิกในชุมชนและนอกชุมชนเข้ามาทำงาน ซึ่งเป็นแรงงานของชุมชนและมีเด็กนักเรียนที่เรียนอยู่ในฐานงานดังกล่าวด้วย และมีการจ้างแรงงานจากข้างนอกสำหรับแปรรูปสมุนไพร จำนวน 10 คน มีอัตราค่าจ้างขั้นต่ำชั่วโมงละ 15 บาท ทำงานได้ 6 เดือนก็จะพิจารณาค่าจ้างใหม่ โดยผู้ที่มาทำงานส่วนใหญ่ก็เป็นญาติธรรมที่ต้องการช่วยเหลือชุมชน

ขั้นตอนในการแปรรูปต้องนำพืชสมุนไพรทุกชนิดมาตากแดดให้แห้งก่อน ถ้าฝนตกก็นำไปอบในตู้อบ ซึ่งใช้อุณหภูมิต่างกันแล้วแต่ชนิดของสมุนไพร ต่อมาจึงนำมาบดให้ละเอียด และนำมาบรรจุเป็นแคปซูลโดยใช้เครื่องจักรในการบรรจุแคปซูล และใช้เครื่องจักรอัดเม็ด แล้วจึงนำมาบรรจุในขวดหรือบรรจุในถุงสำหรับเป็นยาขง แล้วติดสลากซึ่งประกอบด้วยชื่อสมุนไพร ส่วนประกอบ สถานที่ผลิต และวันหมดอายุให้ทราบ การแปรรูปสมุนไพรใช้เองของชุมชน เมื่อมีการเจ็บป่วยเล็กน้อยก็สามารถใช้ยาที่มีในชุมชนได้ ถือเป็นพึ่งตนเองของชุมชนอีกวิธีหนึ่ง นอกจากนี้ยังสามารถจำหน่ายสร้างรายได้หลักให้กับชุมชนได้เป็นอย่างมาก มีรายได้ปีละประมาณ 2 ล้านบาท การแปรรูปผลิตภัณฑ์ของชุมชน นอกจากจะนำมาบริโภคภายในชุมชนแล้ว

* ทันตแพทย์หญิง ฟากฟ้าหนึ่ง อโศกตระกูล ได้เสียชีวิตเนื่องจากอุบัติเหตุ เมื่อ 30 ธันวาคม 2550

ยังมีการนำผลิตภัณฑ์ที่ได้ส่งไปยังเครือข่ายที่มีร้านค้าของชุมชนหรือร้านค้าข้างนอกที่สนใจทั่วประเทศ แต่เน้นภายในชุมชนก่อน นอกจากนี้มีโรงพยาบาลหลายแห่งสั่งซื้อ เช่น โรงพยาบาลบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร โรงพยาบาลเจ็ดเสมียน จังหวัดกาญจนบุรี นำไปทำรูปแบบบรรจุภัณฑ์เอง และเคยมีส่งจำหน่ายไปต่างประเทศ แต่เนื่องด้วยขั้นตอนการขนส่งที่ยุ่งยากจึงได้หยุดไป และตัวผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจะพยายามไม่ให้ซ้ำกับเครือข่ายชุมชนอื่น จึงเป็นสูตรที่คิดค้นขึ้นเองของสมาชิกในชุมชนและเป็นที่ยุ้จักของบุคคลทั่วไป

(4) การผลิตปุ๋ยชีวภาพ

การผลิตปุ๋ยชีวภาพของชุมชนเป็นการผลิตปุ๋ยหมักชีวภาพและน้ำหมักชีวภาพ หรือเรียกว่า “ปุ๋ยสะอาด” เพื่อนำมาใช้บำรุงพืชผักในชุมชน และเป็นการรักษาสิ่งแวดล้อม มีการนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยเฉพาะการทำปุ๋ยขยะสด

ปุ๋ยหมักชีวภาพ

ปุ๋ยหมักชีวภาพมีหลายสูตรด้วยกัน เช่น ปุ๋ยเม็ดอินทรีย์ชีวภาพ ปุ๋ยหมักแห้งอินทรีย์ชีวภาพชนิดผง ปุ๋ยหมักชีวภาพสูตรสวนล่างผืน ปุ๋ยชีวภาพสูตรมูลสัตว์ เป็นต้น และทางชุมชนมีการแปรรูปขยะสดและเศษอาหารที่เหลือจากการรับประทานในแต่ละวันมาผลิตปุ๋ย เป็นการจัดการกับขยะให้เกิดคุณค่า หรือเรียกว่า “ขยะวิทยา” โดยเริ่มแรกของการผลิตปุ๋ย ชุมชนได้มีการปรึกษากับผู้ที่มีความรู้ด้านการเกษตร จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อนำมาปรับใช้และประยุกต์การผลิตปุ๋ยใช้ในชุมชนเอง

การหมักปุ๋ยหมักจุลินทรีย์ (ปุ๋ยหมักชีวภาพ) ก็เป็นอีกวิธีหนึ่งของชุมชนในการทำปุ๋ยหมักใช้เอง เพื่อใช้รองก้นหลุมเพื่อปลูกพืชผัก ไม้ผล ไม้ยืนต้น ไม้ดอก และไม้ประดับ ให้ผสมดินเตรียมแปลงผัก ใช้ในการทำนา ปลูกข้าว ช่วยให้ผลผลิตงอกงาม โดยจุลินทรีย์ถือเป็นสิ่งมีชีวิตของระบบนิเวศที่มีบทบาทในการย่อยสลายทำความสะอาดระบบนิเวศ ไม่ให้มีเศษซากของเน่าเสียตกค้างอยู่ยาวนานเกินสมควร เป็นการสร้างสมดุลในวงจรธรรมชาติที่ผู้ผลิต คือต้นไม้ผลิตขึ้นมาให้คนหรือสัตว์ใช้ในการดำรงชีวิต เช่น กินอาหาร เป็นยา สร้างที่อยู่อาศัย ใช้เป็นเชื้อเพลิง ฯลฯ ซึ่งจะมีเศษซากเหลือทิ้งเสมอ การย่อยสลายของจุลินทรีย์ จะมีผลให้ธาตุอาหารที่สะสมอยู่ในพี้นั้นเล็กน้อย จนพืชสามารถดูดซึ้มกลับไปใช้ได้อีก มีประสิทธิภาพในการย่อยสลายอินทรีย์วัตถุทั้งหมดและแห่งที่ผิวดิน จึงมีบทบาทสูงมากในการเพิ่มธาตุอาหารให้แก่พืชโดยไม่ต้องใช้สารเคมีหรือปุ๋ยเคมีสังเคราะห์เลย อีกทั้งยังช่วยสร้างความสะอาดและความแข็งแรงให้รากพืช ทำให้พืชต้านทานโรคและดูดธาตุอาหารขึ้นไปเลี้ยงลำต้นได้มาก ปริมาณและคุณภาพผลผลิตจึงดีขึ้น ระบบนิเวศเกษตรจึงสมบูรณ์และสมดุลมากขึ้นด้วย

การผลิตปุ๋ยหมักแห้งอินทรีย์ชีวภาพชนิดผง เป็นการนำมูลสัตว์ต่างๆมาคลุกเคล้ากับขี้เถ้าแกลบดำ กากน้ำตาล รำข้าวหยาบ รำข้าวละเอียด เศษซากพืชต่างๆ โดยใช้น้ำตาลและหัวเชื้อจุลินทรีย์เข้มข้นเป็นตัวเร่งปฏิกิริยาการย่อยสลาย เมื่อย่อยจนสมบูรณ์แล้วจะได้ปุ๋ยหมักแห้งซึ่งส่วนผสมต่างๆ สามารถดัดแปลงได้ตามวัสดุที่มีอยู่ในชุมชน ส่วนการผลิตปุ๋ยอัดเม็ดนั้นจะมีเครื่องจักรในการผลิตเพิ่มเข้ามา ได้แก่ เครื่องร่อนหยาบ/ละเอียด เครื่องตีป่นผงและเครื่องปั้นเม็ด โดยเมื่อปั้นเม็ดแล้วจะนำมาอบที่อุณหภูมิ 50 องศาเซลเซียส แล้วผึ่งลมไว้ ซึ่งเครื่องปั้นเม็ดสามารถผลิตได้ประมาณ 7 ตัน/วัน และประโยชน์ของปุ๋ยอัดเม็ดคือเพื่อเป็นการยืดอายุการเก็บรักษา สะดวกต่อการเก็บและการใช้งาน

การผลิตปุ๋ยขยะสด เป็นการนำขยะและเศษอาหารที่เหลือจากโรงครัวในแต่ละวัน เก็บรวมใส่ถังเพื่อหมักเป็นปุ๋ยโดยมีการผลิตปุ๋ยขยะสด ซึ่งเป็นกรรมวิธีที่อาศัยจุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพมาช่วยย่อยสลายขยะสดให้แปรสภาพเป็นปุ๋ย ซึ่งจุลินทรีย์จะทำหน้าที่ช่วยเร่งการย่อยสลายขยะสดให้กลายเป็นปุ๋ยในเวลาอันรวดเร็วและไม่ก่อให้เกิดกลิ่นอันไม่พึงประสงค์ โดยการนำเอา 1) ขยะสด เช่น ผัก ผลไม้ เนื้อสัตว์ และเศษอาหาร 2) ขยะแห้ง เช่น แกลบดำ แกลบขาว ใบไม้แห้ง ซึ่งช่วยในการดูดซับความชื้นที่เกิดจากการย่อยสลายของขยะสด 3) น้ำหมักชีวภาพ และ 4) หัวเชื้อปุ๋ยชีวภาพแห้งจากรำ นำมาคลุกเคล้าผสมกันโดยกวนไปทางเดียวกัน แล้วตักส่วนผสมที่ได้ใส่กระสอบปุ๋ยหรือถุงที่เจาะรูโดยรอบเพื่อช่วยระบายความร้อนจากกระบวนการหมัก เก็บถุงปุ๋ยไว้ในที่ร่ม ลมโกรกดี อย่างน้อย 1 สัปดาห์ หรือสัมผัสปุ๋ยแล้วรู้สึกว่าย็น จึงสามารถนำไปใช้ได้

นอกจากนั้นทางชุมชนยังมีการนำน้ำปัสสาวะและมูลอุจจาระของคนมาใช้ในการบำรุงดินและพืชในแปลงผัก ช่วยให้ผักเจริญเติบโตและไล่แมลง ถือเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านอย่างหนึ่งในเรื่องการทำปุ๋ยสะอาด วิธีการคือ นำหัวเชื้อน้ำหมักจุลินทรีย์เทใส่โถส้วม ประมาณเดือนละ 2 ครั้ง ครั้งละประมาณ 500-1,000 ซีซี เพื่อไม่ให้อุจจาระมีกลิ่น ประมาณ 1 เดือนจึงสามารถตักน้ำจากบ่อเก็บไปรดต้นไม้ได้ ส่วนอุจจาระที่เหลือกันบ่อถูกนำมาผ่านกระบวนการหมักจุลินทรีย์เพื่อให้เกิดการย่อยสลายและนำไปทำปุ๋ยหมักชีวภาพได้ต่อไป ส่วนน้ำปัสสาวะสามารถนำไปรดต้นไม้ใหญ่ได้เลย ถ้าเป็นต้นไม้เล็กก็นำน้ำปัสสาวะผสมกับน้ำ โดยใช้ปัสสาวะ 1 ส่วนต่อน้ำ 2 ส่วน

น้ำหมักชีวภาพ

น้ำหมักชีวภาพเรียกได้หลายแบบ ตามความคุ้นเคยของแต่ละท้องถิ่น เช่น น้ำอีเอ็ม น้ำเอนไซม์ น้ำจุลินทรีย์ น้ำสกัดชีวภาพ ปุ๋ยน้ำชีวภาพ เทคโนโลยีชีวภาพ น้ำหมักชีวภาพที่นิยมใช้ในชุมชนได้แก่ ปุ๋ยขยะสดน้ำหวานหมักจากพืชสดสีเขียว เรียกว่า น้ำแม่ น้ำหวานหมักจากผลไม้ เรียกว่า น้ำพ่อ ซึ่งน้ำหมักชีวภาพที่ได้สามารถนำไปใช้ในการเกษตรได้หลายอย่าง เช่น เป็นหัวเชื้อ

ปุ๋ยหมัก เป็นอาหารของพืช ใช้บำบัดน้ำเสีย ช่วยปรับสมดุลธรรมชาติและรักษาสิ่งแวดล้อม ช่วยป้องกันแมลง ช่วยย่อยสลายฟาง และกำจัดวัชพืช หอยเชอรี่ในนาข้าว

ชุมชนมีการทำน้ำหมักชีวภาพจากเศษอาหารพืช ผัก ผลไม้ ที่เหลือเป็นขยะในชุมชน โดยมีขั้นตอนการผลิตดังนี้

1) คลุกเคล้าเศษอาหาร พืช ผัก ผลไม้ 3 ส่วน น้ำตาลโมลาส 1 ส่วน เทใส่ในถัง ประมาณครึ่งถัง (ถ้ายังไม่ถึงครึ่งถังเติมเพิ่มได้)

2) เมื่อครบ 10 วันเติมน้ำหรือน้ำมะพร้าวให้เกือบเต็มถัง เก็บไว้ใต้ต้นไม้ บนพื้นดิน คลุมด้วยถุงพลาสติก แล้วผูกมัดปิดฝาไว้ หมักระยะเวลาเดือนแรกจะมีกลิ่นบูดเปรี้ยว มีราจับเป็นฝ้า ในเดือนถัดมา ถ้ามีการย่อยสลายได้เร็ว กลิ่นที่เหม็นจะหายไป (ถ้ามีหนอนที่เกิดจากการไ้ของแมลง จะมีการย่อยสลายเร็วขึ้น หนอนจะเป็นอาหารของจุลินทรีย์ที่อยู่ในถัง เป็นตัวช่วยให้ น้ำหมักมีคุณภาพมากขึ้น)

3) ควรหมักทิ้งไว้นาน 3 เดือนถึง 1 ปี ยิ่งนานจะเป็นเอนไซม์ เป็นตัวช่วยย่อยดูดซึมได้ดี

4) กรองเอาส่วนที่เป็นน้ำออกไปใช้ ส่วนที่เหลือถ้าเป็นเส้นใยแข็ง ยังย่อยไม่หมด ก็เติมน้ำและกากน้ำตาลลงไป ทำน้ำสองสามได้อีก นำกากที่ได้ครั้งสุดท้ายใส่ก้นหลุมหรือแปลงผัก ทำให้ได้ผลผลิตสูง รสชาติดี

ปุ๋ยที่ผลิตได้ก็นำมาใช้ในชุมชนและส่งจำหน่ายทั่วประเทศ โดยส่วนมากจะเป็นการสั่งซื้อ แต่ต้องนำรถมาขนสินค้าเอง นอกจากนี้แล้วโรงปุ๋ยยังมีการขายกระถางต้นไม้และต้นไม้ควบคู่ไปด้วย สำหรับการแปรรูปปุ๋ยใช้แรงงานของสมาชิกในชุมชนและเด็กนักเรียน ใช้แรงงานภายนอกชุมชนจำนวน 5 คน เนื่องจากแรงงานไม่พอ มีอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ 3,000บาท/เดือน ถ้ามีความขยันสนใจในงาน ก็จะมีการเพิ่มค่าจ้างให้ มีการใช้เทคโนโลยีในการผลิต คือ เครื่องอัดเม็ดปุ๋ย และรถตักดิน

การแปรรูปผลิตภัณฑ์ของชุมชนส่วนหนึ่งเป็นผลผลิตทางการเกษตรในชุมชนและส่วนหนึ่งซื้อมาจากเครือข่ายกิจกรรมไร้อารพืษหรือจากกลุ่มญาติธรรมต่างๆ และทางชุมชนก็มีการพัฒนาการแปรรูปให้มีคุณภาพ มีความหลากหลาย และมีการสั่งซื้อสินค้าเป็นจำนวนมากเพื่อนำไปจำหน่ายปลีกและส่งให้กับลูกค้า โดยมีทั้งลูกค้ารายประจำและรายย่อยเดินทางมาซื้อสินค้าเองเป็นจำนวนมาก ซึ่งการแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตรประเภทยาสมุนไพร ถือได้ว่าเป็นแหล่งรายได้หลักของชุมชน ดังคำกล่าวของคุณเหมือนแก้ว ที่ว่า

“...ชุมชนของเราพอมีรายได้ก็นำเข้าส่วนกลาง แล้วนำมาใช้หมุนเวียนกันในชุมชน มีรายได้จากการทำสมุนไพรเป็นหลัก ... เราทำอยู่ ทำกิน ก็พอเพียง ที่เหลือจากทำกินก็เผยแพร่ให้กับชาวบ้านใกล้เคียง มีทั้งแปรรูปสมุนไพร แชมพู ของกินต่างๆ ขมื่นชั้นของที่นี่ขายดีที่สุด สร้างรายได้ให้ชุมชน ”

(เหมือนแก้ว อโศกตระกูล.14 กุมภาพันธ์ 2551.สัมภาษณ์)

4.2 การดำเนินธุรกิจชุมชน

นอกจากการทำเกษตร การแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตรแล้ว ชุมชนยังมีการดำเนินธุรกิจบุญนิยมชุมชนซึ่งเป็นอุดมการณ์สำคัญของชุมชนเพราะ เป็นธุรกิจที่ไม่คิดกำไรเกินควร แต่เป็นการทำธุรกิจเพื่อนำรายได้มาซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคที่ชุมชนไม่สามารถผลิตเองได้ โดยยึดหลัก 5 ประการ คือ 1) ขายถูก 2) ไม่ฉวย โอกาส 3) ชยัน อุตสาหกรรม 4) ประณีต ประหยัด และ 5) ซื่อสัตย์ เสียสละ ชุมชนมีการจำหน่ายสินค้า 3 ประเภท ได้แก่ อาหารมังสวิรัต สินค้าอุปโภคบริโภคและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร

(1) การผลิตอาหารมังสวิรัต

ชุมชนมีการผลิตอาหารมังสวิรัตเพื่อจำหน่ายให้กับสมาชิกภายนอกชุมชน โดยมีร้านค้าอยู่ 2 แห่ง คือ ร้านอาหารหน้าชุมชนปฐมอโศก และร้านอาหารภายในตัวเมืองจังหวัดนครปฐม อาหารที่จำหน่าย เช่น ก๋วยเตี๋ยว ข้าวแกง ซาลาเปา ขนมปังไส้ผัก เป็นต้น โดยมีการทำอาหารที่ร้านค้าหน้าชุมชน โดยแยกกับอาหารที่ทำที่โรงครัวกลาง มีแรงงานเป็นสมาชิกในชุมชนและมีเด็กนักเรียนที่ช่วยในการทำอาหารและจำหน่ายซึ่งเป็นฐานงานการเรียนรู้ของเด็กนักเรียน

(2) สินค้าอุปโภคบริโภค

ชุมชนมีร้านค้า “ศาลาค้า1” สำหรับจำหน่ายผลิตภัณฑ์เพื่อการบริโภคและอุปโภค เช่น น้ำปลา น้ำตาล น้ำยาล้างจาน ยาสระผม เสื้อผ้า รองเท้า เป็นต้น โดยสั่งซื้อผลิตภัณฑ์ต่างๆ มาจากร้านค้าในจังหวัดนครปฐม จังหวัดราชบุรี และปทุมธานี ในกรุงเทพฯ ราคาที่จำหน่ายจะคิดเพิ่มจากราคาเดิม 5-10%

(3) ผลกระทบทางการเกษตร

ชุมชนมีการจำหน่ายพืชผักปลอดสารพิษ โดยวางจำหน่ายที่ “ศาลาค้า2”ซึ่งอยู่ตรงข้ามกับศาลาค้า1 สินค้าที่จำหน่าย เช่น ข้าวกล้อง ถั่วเขียว ถั่วเหลือง น้ำดื่มสมุนไพร เป็นต้น เป็นสินค้าที่มาจากชุมชนและรับซื้อมาจากญาติธรรมนำมาจำหน่ายอีกที นอกจากนี้ยังส่งจำหน่ายไปตามสถานที่ต่างๆ เช่น ที่สันติอโศก ร้านชอบคุณ ร้านแต่ชีวิต บริษัทพลังบุญ ร้านอาหารในจังหวัดนครปฐม

สำหรับรายได้ทั้งหมดจากการดำเนินธุรกิจชุมชนจะนำเข้าส่วนกลางของชุมชน ไม่มีการสะสมเป็นของคนใดคนหนึ่ง

รูปแบบและกระบวนการผลิตของชุมชนปฐมอโศก ได้ทำให้เห็นว่าชาวชุมชนปฐมอโศกมีการนำเอาหลักธรรมทางศาสนาของสมณะโพธิรักษ์ คือ บุญนิยม และสาธารณโภคีมาปฏิบัติอย่างจริงจัง ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆที่หลากหลายของชุมชน ทั้งนี้เพื่อฝึกฝนให้ชาวชุมชนมีศีล รู้จักเสียสละ รู้จักการให้ ทำงานด้วยความขยัน มีความพอเพียง พึ่งตนเองได้ ไม่เบียดเบียนธรรมชาติและชีวิตผู้อื่น ค่านิยมและอุดมการณ์ดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม คือการทำกิจกรรมไร่สารพิษ ซึ่งมีวิถีการผลิตที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ขณะเดียวกันชุมชนมีการบริหารจัดการกับผลผลิตทางการเกษตรและการแปรรูปตามหลักสาธารณโภคี คือการทำงานร่วมกันของสมาชิกในชุมชนโดยไม่รับเงินเดือนหรือค่าตอบแทน และมีการนำผลผลิตหรือรายได้ที่ได้มาเข้าส่วนกลางของชุมชน ซึ่งสมาชิกสามารถกินใช้ร่วมกันได้ เกิดเป็นสังคมที่มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยมีการดำรงชีพแบบพึ่งตนเอง ที่ตั้งอยู่บนหลักธรรม อุดมการณ์ ระบบเศรษฐกิจชุมชน และความสมดุลในระบบนิเวศ ผนวกกับการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ทำให้สอดคล้องกับวิถีการผลิตตามแนว “พุทธเกษตรกรรม”

4.3 การพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการพึ่งตนเองตามหลักบุญนิยม

เพื่อพัฒนาศักยภาพการพึ่งตนเองตามแนวบุญนิยม ชุมชนมีเทคนิค/วิธี ในการเรียนรู้ ประกอบด้วย 4 รูปแบบ คือ

1. การลงมือปฏิบัติจริง

การเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติจริง เป็นการเรียนรู้โดยปฏิบัติตามแนวคิด เรื่องระบบบุญนิยมและเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีการถ่ายทอด ปลูกฝังหลักคำสอน ความเชื่อตามแนวทางอโศก

และเน้นให้นำไปปฏิบัติ จนกลายเป็นวิถีชีวิตประจำวัน ในลักษณะของแบบแผน กฎระเบียบ หรือ หลักการดำเนินชีวิตภายในชุมชน โดยมีการร่วมรับผิดชอบงานในฐานะงานที่สนใจ เช่น งานงาน กสิกรรม ที่มีการทำกสิกรรมไร้สารพิษ เป็นฐานงานที่ให้สมาชิกได้เรียนรู้เกี่ยวกับการทำกสิกรรมไร้สารพิษ มีการปลูกผักในชุมชนโดยไม่ใช้สารเคมี มีการผลิตปุ๋ยชีวภาพใช้เองในชุมชน หรือฐานการแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร เช่น แปรรูปเต้าเจี้ยว เต้าหู้ เป็นฐานงานการเรียนรู้ซึ่งนำความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ในการผลิต

2. การประชุมแลกเปลี่ยน

ชุมชนมีการประชุมของชุมชน เพื่อเกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีทั้งการประชุม คณะกรรมการชุมชนทุกสัปดาห์ หรือประชุมย่อยของแต่ละฐานงาน เพื่อแลกเปลี่ยนสถานการณ์ต่างๆภายในชุมชน มีการกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชน รวมทั้งถึงเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อหาแนวทางแก้ไข โดยมีสมณะและสิกขมาตุเป็นประธานการประชุม

3. การให้การศึกษา

ชุมชนมีการเรียนรู้จากระบบการศึกษาในโรงเรียน โดยมีสมณะ สิกขมาตุ และครูเป็นผู้สอนถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนหรือสมาชิกในชุมชน หรือสมาชิกในชุมชนที่มีความชำนาญในงานของตนเองก็จะเป็นผู้สอนให้ความรู้แก่เด็กนักเรียนในการปฏิบัติ ซึ่งโรงเรียนของชุมชนปฐมอโคกมีการเรียนการสอนที่เน้นการปฏิบัติ โดยเฉพาะในการทำเกษตรกรรม โดยเด็กนักเรียนทุกคนของโรงเรียนสัมมาสิกขาปฐมอโคก ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หรือในปีแรกของการเรียน จะต้องเรียนฐานงานกสิกรรม หากเรียนไม่ผ่านก็ต้องเรียนซ้ำชั้น จะเลือกฐานงานได้เมื่อขึ้นระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการเรียนการสอนในฐานงานกสิกรรม เด็กทุกคนต้องฝึกการขุดดิน เตรียมดิน ปลูกผัก และสอนให้รู้จักความขยันอดทน ไม่กลัวแดดกลัวฝน หมั่นดูแลรักษาต้นไม้ที่ปลูก คิดแก้ปัญหาได้ และทำรายงานจากความรู้ที่ได้รับและเข้าใจ เพื่อให้สามารถนำความรู้มาใช้ประกอบอาชีพได้

4. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้

นอกจากการเรียนรู้จากระบบการศึกษาในโรงเรียนแล้ว ชุมชนยังมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยผ่าน

1) การอบรม แบ่งออกเป็น ชุมชนมีการเรียนรู้จากภายนอกและชุมชนมีการถ่ายทอดความรู้ให้กับชุมชนภายนอก

- การเรียนรู้จากภายนอกชุมชน เช่น เกษตรอำเภอลงเข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการปรับปรุงดิน การทำปุ๋ยบำรุงดิน และการเชิญปราชญ์ชาวบ้านมาให้ความรู้ในเรื่องการทำนาแก่สมาชิกในชุมชน

- การถ่ายทอดความรู้ให้กับชุมชนภายนอก ซึ่งสมาชิกในชุมชนปทุมอโคกเป็นผู้ถ่ายทอด มีวิธีการถ่ายทอดเผยแพร่ความรู้โดย การจัดหลักสูตรการอบรมเกี่ยวกับการทำกิจกรรมไร่สารพิษให้กับกลุ่มต่างๆ ซึ่งมีเครือข่ายกิจกรรมไร่สารพิษแห่งประเทศไทยเป็นผู้ประสานงาน โดย การอบรม แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่

หลักสูตรกิจกรรมชีวิต เพื่อชี้แนะแนวทางในการดำเนินชีวิตการอยู่ร่วมกันแบบพี่น้องที่ดี การสร้างกลุ่มและองค์กรชุมชน เพื่อสร้างงานสร้างอาชีพ

หลักสูตรสร้างชีวิต เพื่อสร้างกลุ่มพัฒนางานอาชีพและการขาย

หลักสูตรสร้างผู้นำ เพื่อสร้างผู้นำบริหารกิจการในองค์กร

โดยมีผู้เข้ารับการอบรม ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรที่เป็นสมาชิกของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ แล้วมีหนี้สินกับสหกรณ์ โดยสหกรณ์มีโครงการพักชำระหนี้ และให้สมาชิกมาเรียนรู้การทำกิจกรรมของชุมชนปทุมอโคกเพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาการผลิตทางการเกษตร และกลุ่มแกนนำเกษตรกร เป็นการสนับสนุนของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยผู้ที่มาอบรมจะต้องพักค้างในชุมชน มีการปฏิบัติธรรมควบคู่กับการฝึกอบรม มีการรับประทานอาหารมังสวิรัต และรับประทานอาหารวันละ 2 มื้อ เหมือนกับสมาชิกในชุมชน โดยจัดอบรมเดือนละ 2 รุ่น รุ่นละ 7 วัน

นอกจากนี้ยังมีการอบรมเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของชาวปทุมอโคกให้กับเจ้าหน้าที่จากกรมศุลกากร ซึ่งเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ซึ่งมาอบรมปีละครั้ง และมีการจัดอบรมให้กับเด็กนักเรียน ที่มีอายุ 10 - 15 ปี เรียกว่า "ยุวพุทธทายาท" และเด็กนักเรียนที่มีอายุ 15-25 ปี เรียกว่า "พุทธทายาท" ซึ่งเป็นลูกหลานของญาติธรรมที่อยู่ทั่วประเทศ โดยจัดขึ้นในเดือนเมษายนของทุกปี ในแต่ละรุ่นมีสมาชิกเข้ามาอบรมประมาณ 200 คน เพื่อมาเรียนรู้การใช้ชีวิตตามแบบชุมชนปทุมอโคกรู้จักการรักษาศีลและปฏิบัติธรรม

และชุมชนปทุมอโคกมีการถ่ายทอดความรู้ผ่านสื่อ ได้แก่ การจัดรายการวิทยุ มีชื่อว่า รายการเพื่อนช่วยเพื่อน ซึ่งออกอากาศในจังหวัดนครปฐมและในต่างจังหวัดซึ่งออกอากาศกว่า 10 สถานี โดยมีเนื้อหาการดำเนินรายการเน้นคุณธรรมที่เป็นความรู้ และปลูกจิตสำนึกให้ผู้คนรู้จักรักธรรมชาติ รักสิ่งแวดล้อม รู้จักพึ่งตนเอง และต่อมาได้จัดรายการเกี่ยวกับการทำกิจกรรมธรรมชาติ การหมักน้ำชีวภาพ ต้องการขยายความรู้ในเรื่องของการทำกิจกรรมไร่สารพิษให้กับสังคมภายนอก ปลูกจิตสำนึกให้ช่วยกันประหยัดพลังงานและสิ่งแวดล้อม นอกจากนั้นยังมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ผ่านเอกสาร สิ่งพิมพ์ วิทยุ วีซีดี และอินเทอร์เน็ต และได้มีการ

ขยายเครือข่ายขึ้นในชุมชนอำเภออินทร์บุรี จำนวนกว่า 5 แห่ง และภายนอกชุมชน จำนวนกว่า 4 แห่ง เช่น ในหลายอำเภอ ของจังหวัดแพร่ จังหวัดนครนายก เป็นต้น

2) *การศึกษาดูงาน* ชุมชนปฐมอโคกมีการจัดให้นักเรียนและชาวชุมชนไปศึกษาดูงานตามสถานที่ต่างๆเพื่อสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับชุมชนได้ เช่น การผลิตเต้าเจี้ยว ซีอิ๊ว จากโรงงานของซอสมุกเขาทอง โครงการตามพระราชดำริของในหลวงที่สวนจิตรลดา การผลิตปุ๋ยชีวภาพ การผลิตแชมพู และงานแสดงเกี่ยวกับการทำเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงที่จัดขึ้นที่เมืองทองธานี เป็นต้น

3) *การจัดนิทรรศการ* เป็นการจัดนิทรรศการของชมรมเพื่อนช่วยเพื่อน ซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยชาวชุมชนปฐมอโคก มีการจัดนิทรรศการแสดงเกี่ยวกับการทำกิจกรรมไร่สารพิษ การทำน้ำหมักชีวภาพ ให้กับนักเรียน นักศึกษา กลุ่มเยาวชน กลุ่มนักวิชาการและกลุ่มเกษตรกร โดยมีศูนย์การเรียนรู้ตั้งอยู่ที่ ตำบลอินทร์บุรี อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี และการจัดนิทรรศการเกี่ยวกับการเกษตรในงานเพื่อฟ้าดิน ซึ่งจัดขึ้นทุกปีที่มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี โดยเป็นการนำผลงานการทำเกษตรธรรมชาติในรูปแบบต่างๆของชาวอโคกทั่วประเทศมาร่วมกันเผยแพร่ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ให้กับชาวอโคกและชุมชนภายนอก เช่น กลิจกรรมไร่สารพิษ การทำปุ๋ยชีวภาพ การแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร เป็นต้น โดยมีธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์มาร่วมงานด้วย

4.4 ศักยภาพในการพึ่งตนเองของชุมชน

ชุมชนปฐมอโคกพยายามพึ่งตนเองมาตั้งแต่ก่อตั้งชุมชน จนถึงปัจจุบันชุมชนมีความสามารถในการพึ่งตนเองด้านต่างๆ เป็นที่รู้จักและยอมรับในสังคม มีหน่วยงานและบุคคลที่สนใจในวิถีปฏิบัติของชาวอโคก มาศึกษาดูงานเป็นจำนวนมาก ซึ่งการพึ่งตนเองของชาวปฐมอโคกนั้นเป็นการพึ่งตนเองตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง คือ

1) *ด้านเทคโนโลยี*

ชุมชนปฐมอโคกมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมมาตั้งแต่ก่อตั้งชุมชน มีการนำหลักพุทธเกษตรกรรมมาใช้ โดยมีการทำกิจกรรมธรรมชาติ เป็นการปลูกพืชโดยไม่ใช้สารเคมี ใช้เทคโนโลยีที่ไม่ซับซ้อน มีการกำจัดขยะและแยกขยะเป็นส่วน โดยขยะบางส่วนนำมาทำปุ๋ยหมักซึ่งเป็นวิธีการที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และรักษาความสมดุลของธรรมชาติ มีการใช้เทคโนโลยีที่ไม่ซับซ้อน เหมาะกับวิถีการผลิตของชุมชน บางส่วนก็นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วย เช่นในการ

ทำนา มีการนำ รถไถนา รถเกี่ยวข้าว เข้ามาช่วย เนื่องจากแรงงานในการทำนามีน้อยและเพื่อความรวดเร็วในการเก็บเกี่ยว

นอกจากนั้นชุมชนยังมีการใช้เทคโนโลยีที่ไม่ใช่วัตถุ(non material) ได้แก่ ความรู้ ความชำนาญของสมาชิกในชุมชน ในการทำงานด้านต่างๆ และสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้ที่สนใจ มีการจัดอบรมเกษตรกร ให้ความรู้ เทคนิควิธีการผลิต พร้อมกับเสริมสร้างคุณธรรม ศีลธรรม มีการจัดการบริหารชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยแบ่งการทำงานออกเป็นกองต่างๆ เมื่อมีปัญหาก็สามารถพูดคุย ชี้แจงได้

ชุมชนมีการผลิตบนหลักการที่ไม่เบียดเบียนธรรมชาติ และตนเอง รวมทั้งเป็นประโยชน์ต่อมนุษย์

“ การปลูกพืชผักก็ไม่ใช้สารเคมี เป็นการช่วยรักษาธรรมชาติ ให้ธรรมชาติคงอยู่กับคนในชุมชน ไม่ใช้สารเคมีเราก็อยู่ได้ ต้นไม้ก็งอกงามดี อยู่ที่ว่าเราลงมือทำหรือยัง”

(แรงใจ ชาวหินฟ้า.16 มีนาคม 2550. สัมภาษณ์)

และคำกล่าวของ ดาบรัก แซ่เต๋น เด็กนักเรียนโรงเรียนสัมมาสิกขาปฐมมอไศกที่ว่า

“ ที่นี่มีการช่วยเหลือกันทำงาน แบ่งงานกันทำ อยู่ที่นี่ต้องขยันอดทน รับผิดชอบ ฐานงานกสิกรรมเป็นการปลูกพืชผักสวนครัวเป็นการทำกสิกรรมไร้สารพิษ ทำปุ๋ยชีวภาพใช้เอง ทุกคนต้องผ่านฐานงานกสิกรรม ต้องปลูกผัก ทำนาได้ ต่อไปจะได้พึ่งพาตนเองได้... แต่ก็ มีบางอย่างที่ต้องจ้าง มีจ้างรถจักรไถนา รถเกี่ยวข้าว แต่เครื่องสีข้าวของชุมชนเรามีเอง ”

(ดาบรัก แซ่เต๋น.13 ธันวาคม 2549. สัมภาษณ์)

2) ด้านเศรษฐกิจ

ระบบเศรษฐกิจของชุมชนปฐมมอไศกเป็นการผลิตที่เน้นการบริโภคอย่างเพียงพอในชุมชน ผลผลิตบางส่วนก็นำออกจำหน่าย ในรูปของพืชผักสด และการแปรรูปผลผลิตการเกษตร โดยเฉพาะการแปรรูปสมุนไพร สร้างรายได้ให้ชุมชนเป็นอย่างมาก การผลิตมีการใช้แรงงานในชุมชนเป็นหลัก มีเทคโนโลยีที่ไม่ซับซ้อนมาก โดยการผลิตของชุมชนจะแบ่งออกเป็นฐานงานต่างๆ

มีการแบ่งหน้าที่การทำงานกันอย่างชัดเจน แล้วนำรายได้ต่างๆของชุมชน รวมทั้งการบริจาค เข้า ส่วนกลางทั้งหมด หรือเรียกว่า "ระบบสาธารณโภคี"

ชุมชนสามารถผลิตปัจจัย 4 เองได้ ในด้านอาหาร ชุมชนใช้ผลผลิตที่มีในชุมชนมา ประกอบอาหาร อาจต้องซื้อมาจากภายนอกบ้าง เช่น น้ำมันพืช แก๊สหุงต้ม หอม กระเทียม เป็นต้น ที่อยู่อาศัยก็มีความเรียบง่าย ชุมชนมีการจัดสรรสวัสดิการด้านการดูแลสุขภาพให้กับผู้ป่วยและผู้สูงอายุ ในชุมชน เช่น มีบ้านพักสำหรับผู้เจ็บป่วยและผู้สูงอายุ เป็นต้น

นอกจากนี้เด็กนักเรียนที่มาศึกษาในชุมชนจะสามารถเรียนฟรี ตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงระดับชั้นมัธยมศึกษา โดยเปิดเป็นหลักสูตรที่จัดตั้งขึ้นเอง ให้ความสำคัญในเรื่องของศีลธรรม เพื่อปลูกฝังให้เยาวชนมีพื้นฐานทางด้านคุณธรรมที่ดี กิจกรรมของนักเรียนถูกกำหนดขึ้นมาเพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินกิจกรรมของชุมชน

ชุมชนมีการผลิตสินค้าอุปโภคใช้เองในชุมชน เช่น ผงซักฟอก สบู่ ยาสีฟัน น้ำยาล้างจาน โดยมีน้ำยาอเนกประสงค์ ซึ่งเป็นสูตรคิดค้นของชุมชนเอง และมีการจำหน่ายให้กับสมาชิกภายนอก ชุมชน จึงมีการติดต่อกับตลาดภายนอกในเรื่องการค้า ส่วนใหญ่สมาชิกภายนอกชุมชน จะเป็นผู้มาสั่งซื้อผลิตภัณฑ์เอง และบางอย่างก็ส่งจำหน่ายทั่วประเทศ เช่น ยาสมุนไพร และ บางส่วนก็ส่งจำหน่ายร้านที่เป็นสมาชิกเครือข่าย

สมาชิกชุมชนปฐมอโศก มีการทำงานโดยใช้หลักสาธารณโภคี คือเป็นการทำงานที่ไม่มีค่าจ้าง หรือเงินเดือน รายได้ที่ได้มาจะนำเข้าสู่ส่วนกลาง หรือถ้าจำเป็นต้องใช้จ่ายเงินก็สามารถเบิกใช้จากส่วนกลางได้ ทุกคนทำงานในฐานะงานตามความสามารถ หรือความถนัดของตนเอง สามารถย้ายฐานงานได้เมื่อต้องการ ทุกคนมีอิสระในการดำเนินชีวิต แต่ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของชุมชนที่วางไว้ด้วย

*"...สมาชิกในชุมชนสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ไม่เป็นภาระของ
คนอื่น ปฏิบัติตามกฎระเบียบของชุมชน ไม่ทำผิดกฎ ก็ถือว่าดูแล
ตนเองได้...เมื่อเจ็บป่วยเล็กน้อยก็มีการเรียนรู้ เป็นหมอให้ตัวเอง ต้อง
ช่วยตัวเองก่อน ถ้าช่วยไม่ได้แล้วค่อยไปหาหมอ"*

(ปลุกขวัญ รักพงษ์อโศก.15 มกราคม 2550.สัมภาษณ์)

นอกจากนั้นยังมองว่าชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในเรื่องของปัจจัย 4 คือสามารถผลิตเองได้ในเรื่องของอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ซึ่งคุณสีดิน ไชยธรรม ได้กล่าวไว้ว่า

“ชุมชนปฐมอโคกเป็นชุมชนที่แตกต่างจากชุมชนภายนอก มีแนวคิดที่สวนกระแสมาตั้งแต่ก่อตั้งชุมชน และพยายามพึ่งตนเองให้มากที่สุด... ชุมชนมีการสร้างคน สร้างงาน ผลิตพอทำอยู่ทำกิน ข้าว ผัก ยา บ้าน เราทำเองทั้งหมด ถ้าข้างนอกเดือดร้อน ข้างในเราไม่เดือดร้อน เราอยู่ได้เพราะเราทำอยู่ทำกินเพียงพอแล้ว เราพึ่งตนเองได้ ... โดยเฉพาะการเกษตรของเรา สามารถนำไปเป็นตัวอย่างให้กลุ่มเกษตรกรได้ทั่วประเทศ มีคนสนใจมาศึกษาการปลูกพืชไร้สารพิษ เพราะเห็นถึงโทษของสารเคมี และชุมชนก็มีการสอนควบคู่กับเน้นการสร้างคุณธรรม จริยธรรม เน้นศีล การกินมังสวิรัตื อด ละ อบายมุข”

“การค้าของเราก็ทำ เป็นการสร้างรายได้ให้ชุมชน เราต้องติดต่อกับคนภายนอก ไม่ได้ปิดตัวเอง เราทำเป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็ก มีจ้างแรงงานจากข้างนอกบ้าง แต่ส่วนมากเป็นการช่วยเหลือกันมากกว่า ไม่ได้คิดถึงเรื่องรายได้ จะมีที่ฐานงาน โรงปุ๋ยและศูนย์เจาะวิจัยเท่านั้นที่จ้างคนจากข้างนอก...”

(สิดิน ไชยธรรม. 25 มิถุนายน 2550. สัมภาษณ์)

ชุมชนมีการพึ่งพาทายจากนอกบ้าง โดยเฉพาะในสวนที่ชุมชนไม่สามารถผลิตได้เอง ดังที่สมาชิกของชุมชนได้กล่าวไว้ว่า

“ ที่นี้มีการพึ่งตนเองได้เกือบทุกเรื่อง มีความเป็นอยู่โดย ไม่ต้องพึ่งพาทายจากนอก แต่ก็มีบ้างที่ต้องพึ่งพาทายจากภายนอก เช่นในเรื่องการทำอาหาร เราก็มีการซื้อของจำพวกเครื่องปรุง รหอม กระเทียม ผักชี น้ำมันพืช มาจากข้างนอก เนื่องจากชุมชนของเราผลิตเองไม่ได้ และจำพวกของใช้ที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน เช่น ผ้าอนามัย...”

(แก่นขวัญ นาวาบุญนิยม. 16 มีนาคม 2550. สัมภาษณ์)

3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติ

ชุมชนปฐมอโคกมีพื้นที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่เพียงพอในการดำรงชีวิต โดยในช่วงแรกของการก่อตั้งชุมชน พื้นที่ของชุมชนยังเป็นพื้นที่ป่ารก้าง จนสมาชิกชุมชนเข้ามาบุกเบิก ปลูก

ต้นไม้ และมีการขุดลำธารรอบๆ ชุมชน เรียกว่า ลำธารสมรรถภาพ มีการสร้างภูเขาขนาดใหญ่ไว้กลางชุมชนเรียกว่า ภูเขาอิสริภาพ และสร้างน้ำตกให้ไหลผ่านภูเขา เรียกว่า น้ำตกบูรณภาพ เพื่อสร้างความร่มรื่นและเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจของชุมชน และยังมีแม่น้ำขนาดใหญ่ ไว้ใช้ในการทำเกษตร เรียกว่า แม่น้ำภราดรภาพ ส่วนพื้นที่ในการทำเกษตรระยะแรกยังเป็นดินแดงผสมดินเหนียว ต้องมีการนำดินมาถมที่เพื่อทำการเกษตร และใช้ระยะเวลาในการปรับปรุงบำรุงดิน จนปัจจุบันดินมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูก เนื่องจากใช้น้ำชีวภาพและน้ำหมักชีวภาพในการบำรุงดิน และชุมชนเพิ่งมีการทำนาในที่ดินใหม่ เมื่อปี 2550 ซึ่งเป็นดินมีสภาพไม่สมบูรณ์ เนื่องจากได้รับสารเคมีจากการทำนามาก่อน ชุมชนจึงต้องมีการปรับปรุงดิน โดยใช้ปุ๋ยชีวภาพและน้ำหมักจุลินทรีย์ จนปัจจุบันชุมชนมีการผลิตกิจกรรมไร้สารพิษ โดยมุ่งเน้นการผลิตแบบธรรมชาติ ใช้น้ำชีวภาพเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม มีผลผลิตทางการเกษตรที่เพียงพอสำหรับบริโภค แต่ทรัพยากรทางการเกษตรบางอย่างที่ชุมชนนำมาแปรรูปเพื่อการค้า ไม่สามารถผลิตเองได้ เช่น พืชสมุนไพรต่างๆ ถั่วเหลือง และงา เป็นต้น จึงต้องซื้อจากญาติหรือเครือข่ายกิจกรรมไร้สารพิษ และชุมชนยังมีการรักษาธรรมชาติโดยการเก็บแยกประเภทขยะ เป็นขยะโลหะ ขยะพลาสติก ขยะกระดาษ และขยะขวดแก้วไว้เป็นสัดส่วน เพื่อนำไปกำจัด หรือนำกลับมาใช้ใหม่ โดยขยะที่เป็นใบไม้หรือเศษอาหาร ก็นำไปทำปุ๋ย ขยะบางส่วนก็นำไปขาย

สมาชิกในชุมชนก็เห็นว่าชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย มีความสมดุลของธรรมชาติ และชุมชนก็มีการนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ ดังคำกล่าวที่ว่า

“ การทำเกษตรของที่นี่ เป็นการทำเกษตรธรรมชาติ ไร้สาร พิษ เราปลูกผักโดยไม่ใช้สารเคมี ยาน้ำแมลง แต่เราใช้น้ำชีวภาพที่ชุมชนผลิตได้เอง... อย่างขยะที่เหลือจากโรงครัวกลาง พวกเศษอาหาร ผัก ผลไม้ เราก็นำมาทำปุ๋ยบำรุงต้นไม้ กิ่งกิ่งงามดี และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ทำลายดิน และไม่ทำร้ายสัตว์ที่อยู่ในดิน”

(บุญแท้ ปลาทอง. 30 กรกฎาคม 2549. สัมภาษณ์)

“เพราะชุมชนเราทำเกษตรแบบธรรมชาติ มีการรักษาสิ่งแวดล้อม ทั้งพืชและสัตว์ ชุมชนจึงมีธรรมชาติที่สมบูรณ์ มีทั้งต้นไม้ให้ความร่มรื่น และปลูกผักไว้กิน แม่น้ำ ลำคลอง สัตว์ต่างๆก็อาศัยพึ่งพาธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นนก กระรอก กุ้ง หอย ปู ปลา ไข่เดือน มด พวกนี้ทำให้ระบบนิเวศดี... พืชผักที่เหลือจากกินก็นำไปแปรรูปเก็บไว้กิน ไว้ขาย หรือขยะก็นำมาทำปุ๋ยหมักได้...”

(เพียงแก้ว อโศกตระกูล. 11 กันยายน 2549. สัมภาษณ์)

4) ด้านจิตใจ

จากลักษณะของที่ตั้งชุมชน ที่ประกอบไปด้วย บ้าน วัด และโรงเรียน อยู่ในบริเวณเดียวกัน ชาวชุมชนจึงมีพุทธสถาน(วัด) เป็นแหล่งยึดเหนี่ยวจิตใจ โดยในชีวิตประจำวันก็มีการปฏิบัติธรรม ฟังธรรมเป็นกิจวัตร เช่น การทำวัตรเช้า การทำวัตรเย็น นั่งเจโตสมถะ เดินจงกรม ในวันสำคัญทางศาสนาก็มีการเวียนธรรมแทนการเวียนเทียน คือการที่สมณะและสิกขมาตุในชุมชนสลับสับเปลี่ยนกันแสดงธรรมะให้สมาชิกในชุมชนและญาติธรรมจากภายนอกได้ฟัง และในแต่ละวันก็ฟังธรรมะจากสมณะ สิกขมาตุในชุมชน โดยชุมชนมีการปฏิบัติตามศีล 5 เป็นพื้นฐาน อย่างเคร่งครัด และมีหลักคำสอน "ระบบบุญนิยม" ที่ฝึกให้สมาชิกในชุมชนรู้จักการเสียสละ รู้จักการให้ลดละการบำเรอตน มีความมกน้อย ขยันอดทนและไม่เอาเปรียบ มีหลักการดำเนินชีวิตคือ ลดละขยัน กล้าจน ทนเสียดสี หนีสะสม นิยมสร้างสรรค์ สวรรค์นิพพาน

สมณะโพธิรักษ์ เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณที่สมาชิกในชุมชนให้ความเคารพและศรัทธา ซึ่งคุณสีติน ไชยธรรม ได้กล่าวไว้ว่า

“ พ่อท่านสอนให้คนทำงาน เพราะการทำงานคือการทำปฏิบัติธรรม พื้นฐานจะสอนในเรื่องกินอยู่หลับนอน เช่น ในเรื่องของการกินมีบทปฏิเวธอาหารเพื่อเตือนสติไม่ให้ยึดติดกับรูปรสของอาหาร ให้กินเพื่อประทังชีวิต สอนให้ปฏิบัติอยู่ในทางสายกลาง トラบไตที่มีสุขสุด ๆ กับทุกข์สุด ๆ ก็เปรียบเสมือนมีราคะกับโทสะ..... พ่อท่านเป็นแสงสว่างสำหรับเส้นทางปฏิบัติ เป็นผู้ชี้แนะแนวทางว่าเราควรเดินทางไหน ”

(สีติน ไชยธรรม. 25 มิถุนายน 2550. สัมภาษณ์)

5) ด้านสังคม วัฒนธรรม

ชุมชนปฐมอโศกมีวัฒนธรรมองค์กรชาวอโศก โดยมีระบบบุญนิยมและสาธารณโภคีเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ชุมชนยังกฎระเบียบของชุมชนเอง ที่สมาชิกทุกคนได้ปฏิบัติยึดถือกันมา เช่น สมาชิกทุกคนต้องถือศีล 5 เป็นอย่างน้อย เครื่องแต่งกายด้วยเสื้อผ้าฝ้ายเป็นชุดม่อฮ่อม และมีจำนวนไม่มาก ไม่สวมรองเท้า รับประทานอาหารมังสวิรัต ไม่ใช้จ่ายเงิน ทำงานโดยไม่รับค่าจ้าง เป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย อยู่อย่างสมถะ มกน้อย และชาวชุมชนยังมีวัฒนธรรมการพูดทักทายที่แตกต่างไปจาก สังคมทั่วไป คือมีการทำความเคารพด้วยการยกมือไหว้ และพูดทักทายว่า “เจริญธรรม” หรือ “สำนึกดี” ด้วยคำพูดที่ไพเราะ มีความอ่อนน้อมอยู่ในตัว เป็นการฝึกให้มีสำนึกอยู่ตลอดเวลาให้มีความเจริญในธรรมะยิ่งขึ้นไปและให้มีความคิดที่ดี ตั้งใจในการ

ปฏิบัติธรรม และมีการตั้งชื่อของสมาชิกชุมชน โดยสมณะโพธิรักษ์เป็นผู้ตั้งให้ตามลักษณะเฉพาะของแต่ละคน และมีความหมายแฝงเอาไว้ด้วย เป็นการตั้งชื่อตามหลักธรรมและธาตุทั้ง 4 ได้แก่ ดิน น้ำ ลม ไฟ เช่น บุญแท้ มุทิตา แรงใจ แก่นขวัญ ทิวเมฆ ผนฟ้า สีดิน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นวัฒนธรรมของชุมชนที่มีการปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา

การอยู่อย่างเรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย เป็นค่านิยมที่ชุมชนปฐมมโคกได้ยึดมาปฏิบัติเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ดังคำกล่าวของคุณปลุกขวัญ นาวาบุญนิยม ที่ว่า

“ การแต่งกายของคนในชุมชน เป็นแบบ ม.ช. หมายถึงมองซึ่งคือชุดที่ใส่เป็นสีน้ำเงิน ไม่สกปรกง่าย ดูแลรักษาก็ง่าย ชุดทำงาน ชุดนอน ชุดลุยสวน ก็เป็นชุดเดียวได้ คนหนึ่งก็มีประมาณ 2-3 ชุดเมื่อขาดก็นำไปซ่อมหรือไปเบิกใหม่ การแต่งกายแบบนี้เป็นวัฒนธรรมชุมชนที่มีการปฏิบัติมาช้านาน และเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนอย่างหนึ่งด้วย ”

(ปลุกขวัญ นาวาบุญนิยม. 8 มีนาคม 2551. สัมภาษณ์)

ชุมชนปฐมมโคกมีการพึ่งตนเองได้ โดยเฉพาะในด้านปัจจัย 4 คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่มที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค และมีระบบนิเวศที่สมดุล มีแหล่งน้ำสำหรับใช้ภายในชุมชน มีป่าไม้ที่ให้ความร่มรื่น มีดินที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูก โดยชุมชนมีการทำกิจกรรมไร่สารพิษเป็นการผลิตที่มุ่งตอบสนองความต้องการของชุมชนเป็นหลัก และมีการนำผลผลิตบางส่วนมาแปรรูปเพื่อการดำเนินธุรกิจของชุมชน มีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับชุมชน โดยมีการใช้ปุ๋ยชีวภาพในการทำเกษตร และนำความรู้เดิมที่มีอยู่ในชุมชนผนวกกับการเรียนรู้เพิ่มเติมมาใช้ในการแปรรูปเน้นแรงงานที่มีอยู่ในชุมชน และมีการนำหลักธรรมในเรื่อง ศีล บุญนิยมและสาธารณโภคีมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต และมีวัฒนธรรมของชุมชนที่มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้แก่กัน มีการพัฒนาจิตใจอยู่ตลอดเวลา เพื่อนำไปสู่ความสุขในชีวิต และมีการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเองได้

4.5 เงื่อนไขที่ส่งเสริมศักยภาพในการพึ่งตนเองของชุมชนปทุมมอโคก

จากการศึกษาพบว่า เงื่อนไขที่ส่งเสริมศักยภาพในการพึ่งตนเองของชุมชนปทุมมอโคก คือ

1) การมีผู้นำทางจิตวิญญาณ

ชุมชนปทุมมอโคกมีผู้นำทางจิตวิญญาณคือสมณะโพธิรักษ์ หรือที่ชาวชุมชนเรียกกันว่า “พ่อท่าน” เป็นผู้ที่เผยแพร่หลักคำสอนในเรื่องบุญนิยม ซึ่งมีพื้นฐานมาจากหลักธรรมอริยมรรคมีองค์ 8 เพื่อให้สมาชิกในชุมชนมีการฝึกฝนตนเองเพื่อให้หลุดพ้นจากกิเลส โดยชาวปทุมมอโคกมีความศรัทธาในตัวของสมณะโพธิรักษ์ พร้อมทั้งจะมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ และมีความเต็มใจในการฝึกปฏิบัติตามหลักคำสอน โดยสมณะโพธิรักษ์มีลักษณะที่ถือว่ามิบาร์มี ทำให้สมาชิกในชุมชนมีความเลื่อมใสศรัทธา ซึ่งชาวชุมชนมองว่าสมณะโพธิรักษ์ มีคุณสมบัติที่สำคัญคือ

ความเมตตา กล่าวคือต้องการที่จะให้ชาวชุมชนเป็นคนดีมีศีล จึงพยายามชี้แนะแนวทางในการปฏิบัติ เพื่อให้มีความสุขในการดำเนินชีวิต ดังคำกล่าวของคุณ สีติน ไชยธรรม

“พ่อท่านจะสอนให้เราคิดเอง ว่าอะไรถูก อะไรผิด โดยจะเป็นผู้คอยชี้แนะแนวทาง โดยคำสอนของท่านจะเน้นในเรื่องของหลักบุญนิยมและสาธารณโภคี ท่านแสดงธรรมในสิ่งที่ยากๆ ให้เข้าใจได้ง่าย แต่ถ้าคนไหนยังไม่เข้าใจ พ่อท่านก็จะรอให้เข้าใจก่อน แต่ถ้าไม่เข้าใจก็ฟังธรรมของท่านซ้ำก็จะเข้าใจยิ่งขึ้น ดังนั้นการฟังธรรมเป็นประจำก็จะฝึกให้เราเข้าใจได้เร็วขึ้นและซึมซับนำไปปฏิบัติได้... ถ้าเรานำหลักการบุญนิยมและสาธารณโภคีนี้มาใช้ได้ สังคมก็จะไม่เกิดวิกฤติ ปกป้องให้คนในสังคมอยู่ได้อย่างแข็งแรง อยู่แบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน”

(สีติน ไชยธรรม. 25 มิถุนายน 2550. สัมภาษณ์)

ความจริงใจ เช่น ในการรับบริจาค ต้องให้ผู้บริจาคเข้าใจในเป้าหมายของกิจกรรม โดยต้องเข้าในชุมชนอย่างน้อย 7 ครั้ง หรืออ่านหนังสือที่ชาวอโคกตีพิมพ์เผยแพร่จบ 7 เล่มขึ้นไป ก่อนจึงจะให้คนมาทำบุญได้ มีหลักเพื่อสร้างคนให้เข้าใจธรรมะ ไม่ได้มุ่งที่จะเอาเงิน หรือมีสิ่งของไว้เพื่อส่วนตัว

ให้ออกาสคน เช่น คนที่เคยทำผิดจากกฎระเบียบของชุมชนและต้องออกจากชุมชนไป เมื่อถึงกำหนดพ้นจากโทษ ก็สามารถเข้ามาอยู่ในชุมชนได้อีก

เป็นที่ปรึกษาที่ดี โดยในการประชุมต่างๆ จะคอยเป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ โดยไม่ยึดติดกับความคิดของตนเป็นหลัก แต่จะขึ้นอยู่กับหลักการและเหตุผลของคนส่วนใหญ่

การวางตัวเป็นกันเอง ทำให้ชาวชุมชนกล้าที่จะซักถามในหลักการข้อที่สงสัย และกล้าที่จะแสดงความคิดเห็น ทำให้การฝึกฝนตนเองเกิดการพัฒนา

การเผยแพร่หลักคำสอนของสมณะโพธิรักษ์ นอกจากการแสดงธรรมะแล้ว ยังมีการเขียนหนังสือเพื่อเผยแพร่ เช่น หนังสือเรื่อง คนคืออะไร สัจจะชีวิตพระโพธิรักษ์ ลำธารชีวิต สาธารณโภคี ฯลฯ และยังเป็นเป็นที่ปรึกษา ชี้แนะ นโยบายต่างๆของชาวอโศก

2) ความเชื่อ ค่านิยม และอุดมการณ์

หลักคำสอนของสมณะโพธิรักษ์ที่ให้ความสำคัญกับความเชื่อและค่านิยมที่ว่า การทำงานหนัก มีความเป็นอยู่เรียบง่าย มีการแบ่งปันใช้สอยทรัพยากรร่วมกัน ภายใต้หลักการ “สาธารณโภคี” และอุดมการณ์บุญนิยม จะทำให้ผู้ปฏิบัติหลุดพ้นจากทุกข์ ดังนั้นจึงมีผู้ที่มีความเลื่อมใส และศรัทธาในหลักการและอุดมการณ์ดังกล่าว มาปฏิบัติธรรมในชุมชน ดังที่หมอแสนดิน จิตวงศ์นนท์ ผู้ที่ได้เข้ามาสู่การเป็นสมาชิกของชุมชนปฐมอโศก พร้อมกับนำเอาวิชาชีพของตนมาช่วยเหลือสมาชิกในชุมชน

“...เข้ามาอยู่ที่ชุมชนปฐมอโศกเพราะต้องการปฏิบัติธรรมเพิ่มขึ้น จึงมาถือศีล 8 และอยากจะฝึกตนเองให้ลด ละกิเลส อยากเป็นหมอชนบท ช่วยชาวบ้าน มีอุดมการณ์ในการทำงาน เมื่อชาวบ้านเดือดร้อนเราก็ช่วยเหลือ ไม่ได้ แม้ว่าเขาจะทำอะไรผิด มาอยู่ที่นี่เป็นการฝึกจิตใจให้สงบ เข้มแข็ง แม้ว่าในตอนแรกที่บ้านจะไม่เห็นด้วย แต่เมื่อเห็นว่าเป็นหนทางที่หมอลือแล้ว ก็ต้องยอมรับ เป้าหมายสูงสุด ก็คือการปฏิบัติตนให้พ้นทุกข์ แข็งแกร่ง ลด ละ ลาก ยศ สรรเสริญ โลกียสุข จนกว่าจะหมดกิเลส ซึ่งตอนนี้ยังต้องฝึกอีกเยอะ จะอยู่ในฐานะอะไรก็ได้ ขอให้ฝึกแล้วลดกิเลสได้ เช่น การฝึกไม่ใช้เงิน รักษาคนไข้โดยไม่คิดเงิน รักษาด้วยใจ ซึ่งรูปแบบการดำเนินชีวิตของที่นี่สามารถช่วยให้ ลด ละกิเลส ได้จริง และหมอก็จะอยู่ที่นี้ฝึกฝนตนเองต่อไปเรื่อยๆ”

(แสนดิน จิตวงศ์นนท์. 11 กันยายน 2549. สัมภาษณ์)

นอกจากนั้นยังมีผู้ที่ศรัทธาในแนวทางการปฏิบัติของชาวอโศก เช่นเดียวกับหมอแสนดิน จิตวงศ์นนท์ คือคุณเหมือนแก้ว ชาวหินฟ้า เดิมเป็นคนไทย เชื้อสายจีน ทำงานเป็นพยาบาล อยู่ที่จังหวัดตรัง มีครอบครัว มีลูก 2 คน ได้ตัดสินใจย้ายเข้ามาอยู่ที่ชุมชนปฐมอโศกเป็นระยะเวลา 17 ปี แล้ว ซึ่งคุณเหมือนแก้วเล่าให้ฟังว่า

“ ตั้งแต่เด็กแล้วจะชอบไปวัด ทำบุญ เมื่อทอดผ้าป่า ทอดกฐิน ก็ทำเทียนพรรษาเอง โดยเริ่มแรกได้อ่านพระไตรปิฎกฉบับประชาชน และเห็นว่าพระสงฆ์ไทย ยังทำผิดจากคำสอนพระพุทธเจ้า เช่นการรดน้ำมนต์ ใ้หวย ทำอะไรแปลกๆที่ไม่ใช่พุทธแท้ๆ จึงหมดศรัทธา และต่อมารู้จักชุมชนสันติอโศกจากโทรทัศน์ และมีเพื่อนที่ศรัทธาการปฏิบัติตนของชาวอโศกแนะนำให้รู้จักพ่อท่าน ซึ่งพ่อท่านก็ให้เราศึกษาเอาเองว่าดีหรือไม่ดีอย่างไร ก็เอาเทพธรรมะ ประมาณ 200 ม้วน มาฟังทุกวัน จนแน่ใจว่ามาทางนี้ถูกทางแล้ว จึงได้ตัดสินใจเก็บเสื้อผ้ามาอยู่ที่นี่ ครอบครัวก็ไม่พอใจ แต่ลูกๆก็เข้าใจ และก็สอนลูกๆ ให้ปฏิบัติตนตามแนวทางชาวอโศกด้วย ฝึกให้ช่วยเหลือตนเอง ทำงานบ้านเอง และกินอาหารมังสวิริติ ...”

(เหมือนแก้ว ชาวหินฟ้า. 8 มีนาคม 2551. สัมภาษณ์)

คุณปลุกขวัญ สมาชิกชุมชนปฐมอโศก ซึ่งก่อนจะมาอยู่ในชุมชนเคยเป็นครูที่กรุงเทพฯ เป็นเวลา 18 ปี ได้อธิบายให้ฟังถึงสาเหตุการเข้ามาอยู่ที่ชุมชนปฐมอโศกว่า

“ ตอนแรกอ่านหนังสือเจอประวัติของสิกขมาตุ ที่หันเหชีวิตมาปฏิบัติธรรม และเคยรู้จักพ่อท่านมาก่อน จึงสนใจที่จะปฏิบัติธรรมตามแนวทางอโศก และทางบ้านก็มาสุกแล้ว ไม่มีอะไรต้องห่วง คิดว่าตรงนี้เป็นที่เกิดของสายธรรม สร้างให้คนเป็นคนดี เป็นการสร้างแรงกุศลให้เรามาทำงานด้านศาสนา ลด ละกิเลสตัวเอง เป็นบุญมากกว่าทำงานข้างนอกที่รับเงินเดือน แต่เรามาสายธรรม เราทำงานได้เต็มทีมากกว่า เป็นการสั่งสมบุญเรื่อยๆ เพราะคนเรามีกิเลส แต่เมื่อปฏิบัติแล้วเรารู้เท่าทันกับกิเลส มันจะช่วยฝึกให้ ลด ละ หยุด เช่น เมื่อเราโกรธก็จะพูดจาไม่ดีออกไป เมื่อเรารู้ว่าตัวนี้เป็นกิเลส ก็ทำให้คำพูดเบาบางลง หรือสามารถสงบจิตใจเราไม่ให้พูดไม่ได้ หรือเมื่อเราพูดไม่ดีออกไปเรารู้ตัว และกล่าวคำขอโทษ ”

(ปลุกขวัญ รักพงษ์อโศก. 14 กุมภาพันธ์ 2551. สัมภาษณ์)

เนื่องจากมีความศรัทธาในการดำเนินชีวิตของชาวปฐมอโคก คุณสีตินจึงได้ย้ายจากภูมิลำเนาเดิมคือ จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อเข้ามาเป็นสมาชิกชาวปฐมอโคกได้ 13 ปี

“ รู้จักอโคกตั้งแต่เรียนปวช. โดยอ่านจากหนังสือสารอโคก เป็นคนชอบอ่านหนังสือ ชอบอ่านเกี่ยวกับเทคโนโลยี ความทันสมัย พอมาเจอสารอโคก ซึ่งตรงกันข้ามกับความทันสมัย อยู่อย่างเรียบง่าย เลยอดใจ และเริ่มฝึกกินมังสวิรัต เริ่มปฏิบัติธรรมตามแนวทางอโคก การเรียนก็ดีขึ้น โรคไซนัสที่เป็นอยู่ก็หาย... เข้ามาอยู่ในชุมชนได้ เพราะรู้จักกับญาติธรรม ได้ชักชวนให้มาอยู่ที่นี่ ตอนแรกอยากไปอยู่ที่ศิระชะอโคก เพราะมีความเป็นชนบท มีวิถีชีวิตคล้ายที่บ้านมากกว่าที่นี่ ซึ่งตรงกับใจของเรา แต่พอคุยกับพ่อท่าน ท่านก็ให้ข้อคิดว่า ถ้าวิถีชีวิตคล้ายที่บ้านแล้วจะขัดเกลากิเลสอะไร ทำให้คิดได้และอยู่ที่นี่มาตลอด... และเมื่อดูจากวัดข้างนอกแล้ว พระยังกินเหล้า สูบบุหรี่ ฉันทเนื้อสัตว์ พระยังปฏิบัติตามศีล 5 ยังไม่ผ่าน เลยรู้สึกไม่มั่นใจ ว่าท่านจะพาเราไปในทางที่สูงกว่านี้ได้ เลยมาปฏิบัติทางนี้”

“ เป้าหมายที่เข้ามาที่นี่เพื่อต้องการ ลดกิเลส ลดตัวตน อดตมมานะ ถ้าเราอยู่ข้างนอก ทำงานได้รับเงินเดือนเพิ่ม เป็นการเจริญแบบโลกียะ แต่พอมายู่วัด ไม่มีเงินเดือน รายได้ของเราคือบุญ คือความเจริญแบบโลกุตระ มีการทำงานให้ถึงจิตถึงใจ คือสามารถให้คนอื่นติติง ว่ากล่าวได้โดยไม่โกรธ คำแนะนำเปรียบเสมือนชุมทรัพย์ ถ้าเรารับฟังอย่างสงบได้ อย่างเบิกบานได้ ลดความโกรธ หลง เช่น การทำงานไม่เป็นไปตามแผนของเรา เราต้องยอมรับความเห็นตามหมู่ ...อย่างน้อยถ้าปฏิบัติตนได้ในระดับโสดาบัน ตายไปก็ไม่ตกต่ำไปกว่านี้ จะได้ว่าร่างที่เป็นมนุษย์ จิตใจเป็นมนุษย์...”

(สีติน ไชยธรรม. 24 เมษายน 2551. สัมภาษณ์)

เด็กนักเรียนที่เข้ามาเรียนในชุมชนปฐมอโคก ส่วนใหญ่จะเข้ามาเพราะชอบในหลักคำสอนและกิจกรรมต่างๆของชุมชนปฐมอโคก เช่น ด.ญ. เกศรา บุตรวงศ์ เดิมเป็นคนจังหวัดอุดรธานี และเข้ามาอยู่ในชุมชนได้ 2 ปี โดยมาเรียนที่โรงเรียนสัมมาสิกขาปฐมอโคก

“เข้ามาอยู่ที่นี้เพราะเป็นคนชอบเข้าวัดอยู่แล้ว และป้าแนะนำให้มา เคยมีพี่อยู่ที่นี้ แล้วมางานวันแม่ของพี่ มาเห็นชุมชนแล้วก็ชอบ พอมาอยู่ที่นี้ ตอนแรกก็เหงา เคืองคว้าง พยายามทำใจ ที่นี้มีการเรียนการสอน การทำงานที่ดี มีที่ปรึกษาดี สอนให้เรียนรู้การทำงาน ฝึกการกินอยู่หลับนอนร่วมกับคนอื่น ฝึกให้มีระเบียบวินัย มีการพาไปทัศนศึกษาข้างนอก เช่น ไปดูนิทรรศการพลังงานทดแทนที่สุพรรณบุรี ดูเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่กรุงเทพฯ.... 2ปีที่มาอยู่ที่นี้เห็นความแตกต่างได้เลย ในเรื่องระเบียบวินัยในตัวเอง แต่คิดว่าอยู่ที่นี้จะไม่ค่อยรู้เท่าทันเหมือนกับเด็กข้างนอก ไม่ค่อยรู้อิโนอิเหน่ ซื่อ แต่เด็กข้างนอกจะค่อนข้างแสบแฉด เล่ห์เหลี่ยมเยอะ ถ้าออกไปอยู่ข้างนอกก็จะไม่ทันเขา...”

(เกศรา บุตรวงศ์.11 ธันวาคม 2550.สัมภาษณ์)

สำหรับ ด.ญ.พรเพชรไพร สมาชิกชุมชนปฐมอโศก กำลังจะเข้าเรียนในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งก่อนหน้านี้เคยเรียนในโรงเรียนอนุบาลสัมมาสิกขาเทียนหยด (ระดับประถมศึกษา) โดยตั้งแต่เกิดจนถึง 3 ขวบ อาศัยอยู่ที่ชุมชนสันตอโศก ต่อมาเมื่ออายุได้ 4 ขวบแม่ก็ย้ายมาอยู่ในชุมชนปฐมอโศก และอยู่ที่นี้มา 8 ปี แล้ว ได้พูดถึงเกี่ยวกับการฝึกฝนตนเองเมื่ออยู่ในชุมชน ไว้ว่า

“แม่จะฝึกให้กินเจตั้งแต่เกิด และที่นี้ก็สอนให้เรียนรู้ธรรมะ ชัดเกลากิเลส ฝึกกินอาหารเจ ไม่เคยกินเนื้อสัตว์ และก็ไม่เคยน็อกอยากกิน เพราะอาหารเจก็มีประโยชน์ และไม่ต้องไปฆ่าสัตว์ และสอนให้มีความอดทนข่มใจ บางครั้งก็อยากกินขนมที่ไม่มีประโยชน์ เราก็ไม่กินสามารถข่มใจได้... ที่นี้สอนให้ใช้จ่ายไม่ฟุ่มเฟือย ไม่กักตุน เสื้อผ้ามีน้อยชุด ฝึกตนเองให้เข้มแข็งอดทน มีภาระงานพื้นฐานอาชีพในตัว อยู่แล้วอบอุ่น เป็นบ้าน วัด โรงเรียน มีครบ มีสมณะผู้ใหญ่คอยให้คำปรึกษาเด็กๆ”

(พรเพชรไพร พิภพ.24 เมษายน 2551.สัมภาษณ์)

ชาวชุมชนปฐมอโศกเชื่อว่าหลักบุญนิยม จะเป็นแนวทางให้เกิดความสุข และนำไปสู่การหลุดพ้น ดังนั้นพัฒนาการของระบบบุญนิยม จึงเริ่มจากการปฏิบัติศีลหรือการบำเพ็ญเพียรอย่างเคร่งครัด ดังเช่น

“ชาวอโศกมีการถือศีลเพื่อให้เกิดสมาธิ โดยเริ่มจากการไม่ฆ่าสัตว์ ไม่กินเนื้อสัตว์ มีศีล 5 เป็นพื้นฐาน ละอบายมุขทุกชนิด... อยู่กันอย่างพี่น้อง พี่แก พี่เจิบ พี่ตายได้ ชุมชนเราเป็นชุมชนที่มีอุดมการณ์ พุทธเราเป็นสาธารณโภคี มีน้ำใจศรัทธา เสียสละเองได้ โดยไม่ต้องบังคับ ทุกคนกล้าจน ไม่ต้องมีส่วนตัวก็ได้ เพื่อให้เกิดสันติสุข เพื่อความพอเพียง”

“การปฏิบัติตามหลักบุญนิยม คือ การฝึกให้รู้จักการเสียสละ ต้องปล่อยวางทุกอย่าง ต้องมีความเข้มแข็งทางจิตใจ กล้าที่จะจน ทำงานโดยไม่มีเงินค่าจ้าง แต่อยู่ที่จิตใจที่มีความสุขในการทำงาน ... เมื่อตัดกิเลสได้แล้ว ก็จะไม่เป็นทาสของวัตถุ”

(มุกิตา สุคันธนาถ. 16 มีนาคม 2550. สัมภาษณ์)

“การฝึกปฏิบัติธรรมอยู่ที่นี้ เป็นการฝึกให้มีธรรมะในใจ เพื่อจะได้มองดูตัวเรา มองจิตของตัวเองข้างใน ว่าอะไรคือความพุ่มพวย เป็นส่วนเกินของชีวิต และไม่ไปยึดติดกับวัตถุนิยม”

(แสนดิน จิตวงศันนท์. 11 กันยายน 2549. สัมภาษณ์)

จากความเชื่อ ค่านิยม และอุดมการณ์ของชุมชนปฐมอโศก ดังที่กล่าวมาข้างต้น จึงทำให้ชาวชุมชนมีความขยัน อดทน มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย มีความพอเพียง ซึ่งแนวปฏิบัติเหล่านี้ถือได้ว่า เป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญที่ทำให้ชาวชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้

3) การมีเครือข่ายของชาวอโศกเชื่อมโยงกัน

จากการรวมกลุ่มกันของชุมชนชาวอโศก ซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 9 แห่งด้วยกัน ประกอบด้วย ชุมชนสันติอโศก ชุมชนปฐมอโศก ชุมชนศิระระอโศก ชุมชนราชธานีอโศก ชุมชนศาลืออโศก ชุมชนสิมาอโศก ชุมชนภูผาพำน้ำ ชุมชนทักษิณอโศก และชุมชนหินผาพำน้ำ ชุมชนชาวอโศกเหล่านี้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างกันเป็นเครือข่ายชุมชนชาวอโศก ทั้งนี้เพื่อการร่วมมือกันรณรงค์ให้มีการรักษาวัฒนธรรมการทำเกษตรแบบดั้งเดิมของไทย คือการปลูกพืชผักที่ไม่ใช้สารเคมี มีการใช้ปุ๋ยชีวภาพ เพื่อรักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำริของในหลวง และการปฏิบัติตามระบบบุญนิยม เป็นการทำงานเพื่อส่วนรวม ไม่หวังผลประโยชน์เพื่อตัวเองโดยเครือข่ายชาวอโศกได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ทางด้านการเกษตรแบบพึ่งตนเอง เช่น การทำสิกรรมไร้สารพิษ เป็นต้น รวมทั้งยังมีการแบ่งปัน แลกผลผลิต และพันธุ์พืช ของแต่ละเครือข่าย เช่น

เครือข่ายชุมชนปทุมมอโคกได้รับการแบ่งปัน ผักและผลไม้ จากเครือข่ายชุมชนราชธานีโคก เครือข่ายญาติธรรมได้ให้เมล็ดพันธุ์ข้าวแก่ชุมชนปทุมมอโคก หรือชุมชนปทุมมอโคกแบ่งปันข้าวให้กับชุมชนสันติโคก เป็นต้น นอกจากนี้ชาวอโคกยังมีสถาบันบุญนิยม ซึ่งคอยช่วยเหลือทางการเงินให้กับเครือข่ายชาวอโคก โดยการให้ยืมโดยไม่คิดดอกเบี้ย ในช่วงที่เครือข่ายขาดแคลนทุนทรัพย์ ในการซ่อมแซมอาคารสถานที่ที่ใช้ในการดำเนินธุรกิจ และเครือข่ายชาวอโคกยังมีกองทัพธรรมมูลนิธิ และมูลนิธิธรรมสันติ เพื่อส่งเสริมหรือสนับสนุนให้เครือข่ายชาวอโคกสามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างราบรื่นและจะต้องเป็นไปตามหลักคำสอนและแนวทางของชาวอโคก ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเองของชุมชนได้